Meridià

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 9 | Barcelona, 11 de març del 1938 | Preu: 50 cèntims

BIBLIOTECA P. ARÚS

CAP DE SETMANA

LITERATURA DE GUERRA

Algú ha fet un retret als escriptors catalans. Aquest algú ha estat, sens dubte, un d'aquests revolucionaris a ultrança, un d'aquests homes lleugers que es deixen endur pels primers impulsos, sense reflexió, tumultuosament. Són els que després, quan les aigües tornen a llur nivell, quan la marea recula, quan la revolució resta consolidada, després de garbellar la seva obra i fer el balanç de pèrdues i guanys, no saben com fer-ho per conservar els llocs que conquistaren per sorpresa en la confusió i el desordre dels primers temps del capgirament. Aquests personatges haurien volgut que en l'ordre literari s'hagué produït un fenomen semblant. Que els nostres escriptors, sense encomanar-se a Déu ni al diable, haguessin esmolat llurs plomes a tota pressa, quan encara eren calentes les entranyes de les víctimes del juliol, *i s'haguessin llançat sense mesura a la creació sobtada dels incontrolats de la literatura. Això no s'ha esdevingut i aleshores ha vingut el retret: els escriptors catalans no senten la revolució ni la guerra, són uns burgesos empedreïts, irredimibles.*

La imputació és absurda. No hem d'oblidar que la literatura és una cosa seriosa i que els escriptors només poden col·laborar a l'obra de redreçament i millora del país d'una sola manera: produint literatura, bona literatura, obra artística, de la que salva el temps i l'espai, i ennobleix el nom i la memòria d'una terra, i fixa una personalitat nacional en l'assemblea dels grans pobles. Aquesta, i no altra, ha d'ésser l'ambició d'un escriptor al servei de la seva pàtria i de la seva llengua.

Altrament, l'obra literària és sempre necessàriament una obra lenta, de depuració, de sedimentació, de tria. Cal escriure no de cara a un públic fàcil d'acontentar, ni sota l'estímul de glòria personal o de guanys econòmics. Precisament una de les tasques a fer entre els nostres escriptors, és l'eliminació dels falsos literats, que són, per desgràcia, bastant nombrosos.

Noresmenys ens trobem en un moment que no és del tot aventurat de preveure per a les lletres catalanes una puixança considerable. La revolució ha determinat, entre els nostres escriptors, un moviment de reflexió, de meditació. Els pocs homes de lletres amb veritable vocació, amb plena consciència, amb voluntat de puresa i, si cal, de sacrifici, que es compten entre nosaltres, sembla que han pres la decisió de servir la llengua i la literatura amb fidelitat i exclusivitat. En l'ordre extern i de solidaritat professional, i amb el poble redreçat, la revolució de juliol *ha produït el fet, sense precedents al nostre país, de reunir en una organització compacta els escriptors catalans. El sentiment de comunitat, de companyonia, entre ells mateixos i amb els restants treballadors, ha donat entre els homes de lletres fruits remarcables, que res no semblava anunciar. Paral·lelament i com a conseqüència d'aquest fet, les autoritats populars s'han adonat de llur existència com a força social i han palesat fins a cert punt llur estimació d'aquest nucli importantíssim del conjunt nacional.*

I, mentrestant, alguns dels nostres millors conreadors literaris han començat a treballar en allò que seran els primers resultats de llur observació i de llur talent aplicats a l'ingent fenomen de la revolució i de la guerra.

I l'obra llur no serà probablement, com alguns mal intencionats o altres d'ingenus esperen, un cant ditiràmbic a la força destructora d'un poble, provocat pels seus mateixos opressors, ni un elogi demagògic de les primeres provatures d'un més equitatiu repartiment de la riquesa, ni una pintura incondicionalment favorable d'aquells mesos de justícia sanguinària. Tots aquests fets seran, a ben segur, objecte de llur especulació literària; però transformat tot en matèria artística, en valors humanes, sense baixes concessions a la política de partit, extraient d'aquest tros d'història bategant, part de la immensa riquesa ètica i estètica que conté.

Joan OLIVER

CARLOTA CORDAY I L'HEROISME

Per J. M. MIQUEL I VERGÉS

La història externa dels grans esdeveniments històrics ha estat en tot moment l'aspecte preferit de les multitudes. L'avidesa d'assaborir el caire més íntim dels protagonistes de qualsevol fet, ha inspirat assaigs, comentaris, novelles i quadres on la imaginació de l'artista no ha sabut gairebé mai desempallegar-se de la parcialitat, i, també, la pseudo-història, el més funest aspecte d'aquest corrent sentimental.

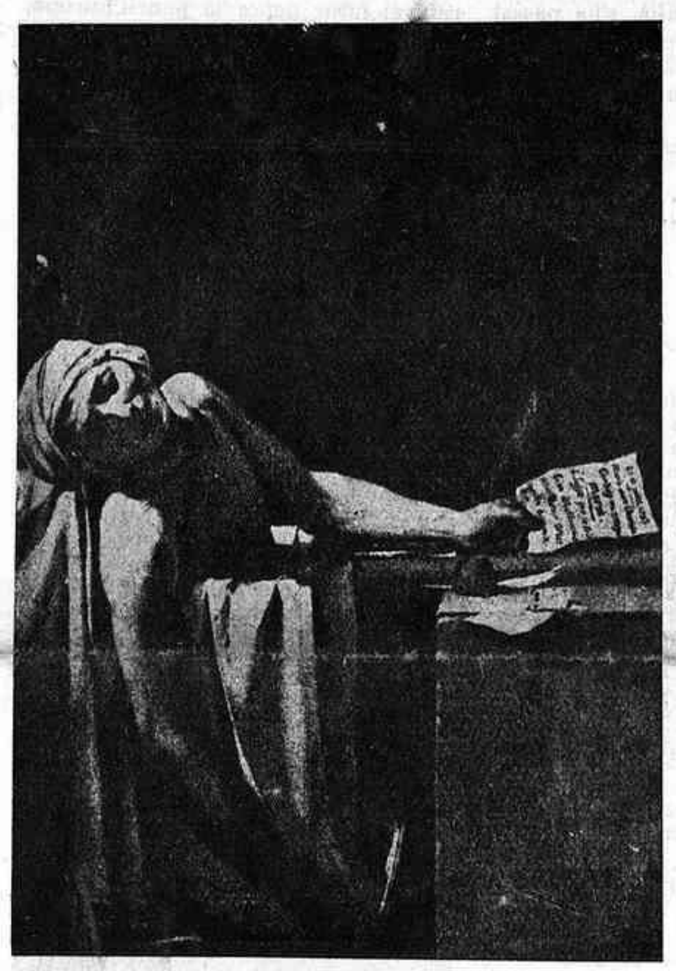

A. MARAT, SEGONS EL FAMOS QUADRE DE DAVID

Entre els grans trasbals de la humanitat cap no ha tingut tanta força poètica com el de la Revolució francesa, i, per tant, les figures d'aquella convulsió han estat vivisecades múltiples vegades i ho seran encara moltes més. Un segle i mig no ha apaivagat l'ànsia popular: ben al contrari, el fet de la nostra revolució ha fet néixer encara nous curiosos del passat que malden per trobar un paral·lelisme que els expliqui esdeveniments viscuts i que en llur burgesa imaginació havien cregut inversemblants o bé d'una època superada del tot.

Les figures envoltades d'una aurèola de llegenda i de poesia han tingut en tostemps preferència, i, sovint, cal constatar que una vida vulgar, contrària a l'heroisme i a l'abnegació, és agegantada per escriptors que han volgut treure partit d'una dissort fàcil a la magnanimitat. Hom pot imaginar-se la sorpresa de l'heroïna, si pogués veure aquella consagració del temps. Altres van ésser-ho, malgrat elles. Una vida involuntàriament heroica, segons Zweig, fou la de Maria Antonieta d'Austria, i podríem afegir encara que un rei important, malgrat ell, fou Lluís XVI.

Un dels episodis més recreats de la Revolució Francesa ha estat el de l'assassinat d'A. Marat, portat a terme per Carlota Corday. La protagonista d'aquell drama, tan diversament comentat, ha estat afavorida pels reaccionaris i exaltadament vilipendiada pels extremistes. De fet, Carlota va ésser una víctima del fanatisme, com així mateix van ésser-ho moltes de les figures que en el terreny de les idees trobem en el pol oposat de la donzella de la Bretanya. El mateix Marat immolà moltes víctimes a honor d'un fanatisme que havia de jugar amb la seva pròpia existència. I això és tot. Però ¿qui pot aturar la imaginació en una època revolucionària? Amics i enemics teixiren l'aurèola que envoltaria per sempre més Carlota Corday. Si per uns fou un monstre de maldat, per altres la «verge d'Argentan».

Cal reconèixer que hi ha en aquella vida alguna cosa que afavoreix la fantasia i decanta cap a la passió.

Des del seu recó provincià, segueix els esdeveniments terribles que capgiren tot l'estat social i polític de França. Es creu — com qualsevol històrica — predestinada a salvar la República, i planeja tota sola, amb la complicitat del paisatge tranquil, l'assassinat del tirà. Parteix de Bretanya i arriba a París l'11 de juliol, i, dos dies més tard, clava el punyal fins al cor de Marat. Tot París gemega d'aquella punyalada, que tenyí de vermell l'aigua del bany en la qual Marat confiava guarir les seves nafres; els crits ressonen per Europa, i la passió s'encomana a tot el món, quan, el 19 de juliol, entremig d'un poble frenètic, Carlota és conduïda a la guillotina, sense que en cap moment la defallença traeixi la serenitat del fanatisme inductor. A. Chenier ens parla d'ella amb una passió mortal; Jaques Louis David fa un croquis de l'heroïna d'aquell dia xafogós de juliol, i, al costat del pintor, un simple estudiant de medicina, Adam Runz, que cada dia presenciava l'espectacle d'una mort amb l'esperança d'estudiar després sobre un cadàver, se sent endut per la passió, i quan el butxí bufetejava les galtes pàl·lides d'aquell cap sense tronc, els seus clams de «Covard!, Covard!» el fan caminar, uns dies més tard, per aquell mateix camí on ell observava el tarannà de tantes víctimes.

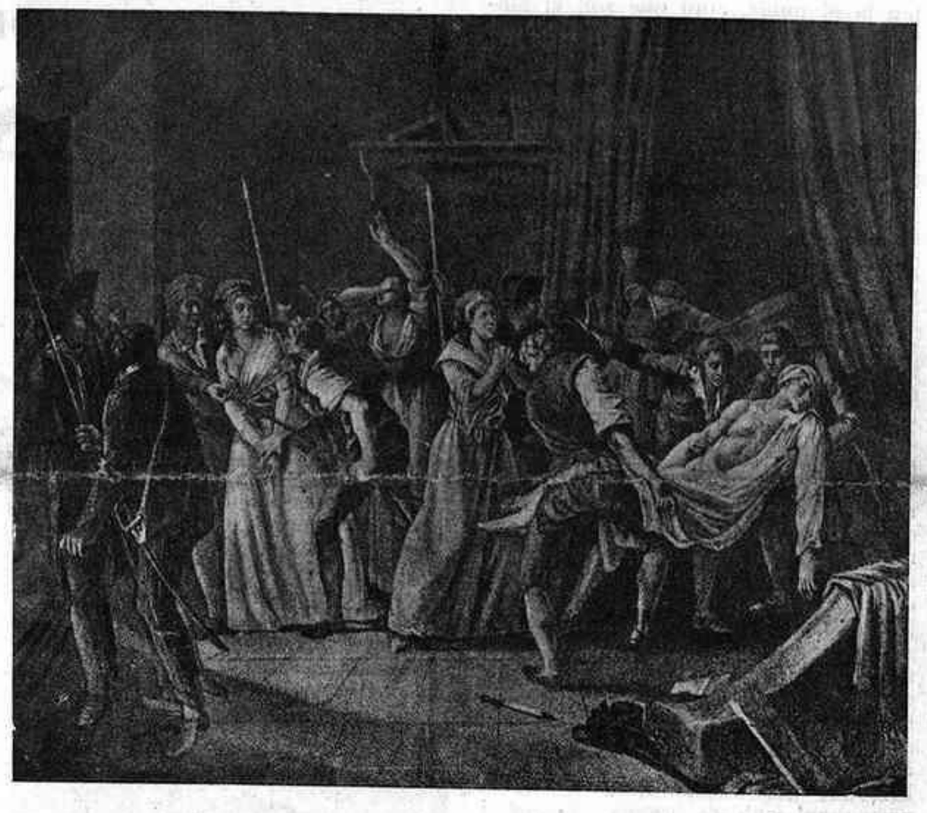

UN QUADRE ANONIM DE L'EPOCA ON ES REPRESENTA LA DETENCIO DE CARLOTA CORDAY

I, tot plegat, fou una cosa absurda. Carlota, que creia eliminar un obstacle, no aconseguí altra cosa que la glorificació de Marat, i la freda energia romana féu un heroi d'un revolucionari que començava a conèixer la desgràcia. Adhuc el seu bust substitui les imatges religioses; però Robespierre s'alleugeri d'aquell home, que no fei més que perjudicar la causa dels jacobins. Volia esdevenir apòstol, quan ja no era necessari l'apostolat; tot feia preveure un final vulgarissim per aquell que havia concebut la tràgica idea d'aplicar les lleis físiques a la política, i justament quan ja corria per la davallada, el punyal de Carlota Corday el converti en màrtir. ¡Trista feina, tanmateix!

Però ¿qui és capaç de recomanar ponderació als comentaristes d'aquell fet, que avui, després de tants anys, encara apassiona? S'escriuen versos en detriment i en elogi de la girondina que donà la vida per la República; al seu voltant neix una mena de culte, que arrenca d'aquell malau-

(Segueix a la segona pàgina)

PARLANT LA GENT S'ENTÉN, PER GUASP

Grandi — ...Doncs, sí, sí...

Chamberlain — Exacte! Teniu tota la raó!

LLEGIU EN LES PAGINES INTERIORS, ARTICLES DE

J. Roure-Torent
M. Serra i Moret
Francesc Pujols
Xavier Benguerel
Fèlix Martí Ibañez
Sebastià Gasch
Pere Calders
C. A. Jordana
Pere Quart
Lluís Montanyà
Francesc Masclans
Josep Lleonart
Emili Calvo
Domènec Guansé
Manuel Valldeperes

(c) Ministerio de Cultura 2006

CAL APROFITAR LA NOSTRA FORTITUD

Els recents esdeveniments de la vida espanyola, tota ella vinculada a la marxa de la guerra de llibertat i d'independència que sostenim i a les activitats de la reraguarda posada al servei de la lluita, han estat subratllats, definits, per parlaments de figures del primer pla de la política hispànica. Els darrers quinze dies han estat densos, i els nostres homes representatius han parlat al poble amb claredat i franquesa exemplars i han sabut forjar en tothom una major fortitud. De totes les oracions pronunciades, se'n desprèn una lliçó d'optimisme reconfortador que acreix la nostra absoluta i raonada fe en la victòria final i que cohesiona més la nostra voluntat i l'esforç individual i col·lectiu per tal que el treball sigui més profitós i eficaç per a la guerra.

A través dels parlaments al·ludits, s'ha vist la robustesa moral i la maturitat política del poble hispànic i, alhora, la bondat dels seus governants. El fet és importantíssim. La República ha superat el període vacil·lant que, d'una manera forçosa, fatal, ja que amb la revolta s'havien esfondrat tots els organismes vitals de la vida pública, durant un quant temps l'havia embolcallada; l'esforç quotidià dels dirigents — un esforç lent però tenaç — i les virtuts magnífiques que posseeix el poble espanyol, han fet la meravella de vèncer els obstacles — gairebé insuperables — que existien, de redreçar les voluntats i l'esperit de disciplina i d'organització de les masses treballadores i de superar la maquinària estatal fins al punt de recrear-les, sobre noves bases i íntimament lligades amb el poble, amb una perfecció molt superior a la que havien pogut tenir mai. La República, amb la transformació social que s'opera, ha entrat a la seva majoria d'edat. Els governants i els polítics, avui, no tusten ja el poble, sinó que són el mateix poble i li parlen amb la claredat que s'escau entre persones grans i entre bons camarades.

Dolores Ibarruri, amb la seva gran autoritat mental i amb la força que li dóna d'ésser intèrpret del sentir de la gran majoria dels treballadors, va dir en l'Assemblea d'Informació del P. S. U. de C. que el fet de constituir govern tots els partits del Front Popular no volia dir una conformitat amb la política que a cada moment realitza aquell govern. Aquestes paraules intel·ligents tenen l'extraordinari valor de palesar la fortitud aconseguida en la vida espanyola; lluitem tots per un mateix ideal comú — guanyar la guerra i aixafar el feixisme a Espanya — i cal saber estar per damunt les diferències, que no és encara el moment de plantejar, i formar un bloc compacte fonamentat en allò que ens uneix. A Espanya s'ha pogut ja arribar a aqueix punt que, en els moments difícils i agitats, només assoleixen els països forts. Units tots ben estretament, per escursar el camí que ens manca recórrer i fer sòlid el treball coordinat de tots. Cal, per tant, anul·lar la consigna de la «política del silenci» que erròniament va ésser llançada un dia. El poble espanyol és ja prou fort i madur per a establir un contacte permanent amb els òrgans dirigents i fer una crítica serena i fructífera dels esdeveniments i de la marxa de les coses; la crítica popular només pot ésser entrebancadora quan el poble, en tant que col·lectivitat, no ha passat de la infància o bé quan tot just ha arribat a l'adolescència.

El parlament radiat del Cap del Govern Dr. Negrin aferma la convicció d'aqueixa forta maturitat dels pobles hispànics i és una resposta afirmativa feta per endavant als suggeriments de la «Passionària». El desvetllament d'Espanya, doncs, és constatat per tothom.

Les forces republicanes, després de la gesta formidable de la conquesta de Terol en set dies que palesaren que el nostre Exèrcit Popular Regular havia ja assolit una potencialitat que admirà el món sencer, evacuà la capital de Terol és una nova acusació contra baix-aragonesa; just dos mesos després de la conquesta l'evacuació. L'ofensiva magnífica del desembre del 1937, que destarotà els plans feixistes i forçà el comandament facciós a portar tots els seus elements de combat al lloc on volia la República, no podia quedar desvirtuada per una recuperació de la ciutat que obligà els rebels a lluitar constantment durant dos mesos i a abocar al front de llevant tot allò de què disposaven i que, encara, va poder ésser aconseguida gràcies a l'enorme material facilitat per a aquest fi per Mussolini i per Hitler que donà momentàniament a l'enemic una superioritat bèl·lica, la premsa més diversa d'arreu ho ha reconegut. La pèrdua de Terol és una nova acusació contra la política de «no intervenció».

El Govern de la República comunicà el fet sense pèrdua de temps, moltes hores abans que els feixistes notifiquessin als seus súbdits la recuperació. I el cap del Govern, Joan Negrin, parlà extensament al poble i li explicà les particularitats de l'evacuació de Terol i assenyalà les falles existents. Tota organització novella presenta falles; el que cal és adonar-se'n i saber-les corregir i superar. Però quan es parla amb la franquesa amb què ho ha fet el Dr. Negrin i el poble aplaudeix les seves paraules i es posa de seguida a treballar per fer desaparèixer les falles, podem sentir-nos satisfets. El Dr. Negrin assabentà que és necessari donar aviat a l'Exèrcit Popular una major potencialitat i també que és necessari intensificar molt més la producció de guerra. Han passat pocs dies d'ençà del discurs del Cap del Govern, i les virtuts del poble espanyol han ressortit un cop més i les indústries de guerra han accelerat llur ritme de treball. Els darrers bombardeigs contra Barcelona són ben eloqüents.

La nostra reraguarda amaga enemics emboscats, que s'han pogut infiltrar una mica pertot. Al costat de l'esforç creixent per tal que les indústries de guerra produeixin més i millor, cal ja un treball intens per desemmascarar aquests emboscats a fi que no puguin privar que la marxa empresa després del parlament del Dr. Negrin sigui malmesa.

Un altre punt important d'aquest parlament fou l'afirmació que la guerra d'Espanya havia d'ésser resolta pels espanyols, amb la qual cosa el Dr. Joan Negrín contestà als maneigs internacionals presidits per Chamberlain per tal de premiar els agressors. L'increment de les activitats dels treballadors hispànics adquireix, així, un valor més alt.

Les paraules del President Companys pronunciades la setmana passada al Parlament de Catalunya són l'expressió del nostre poble davant la crida del Cap del Govern de la República. La unitat antifeixista s'ha fet molt més ferma després del discurs magnífic de Lluís Companys.

Espanya és ara un país fort. Ha estat posada la primera pedra per tal que la nostra maduresa esdevingui pètria, monolítica com demana Joan Comorera; depèn de nosaltres mateixos que l'esforç no es frustri.

J. ROURE-TORENT

PANORAMA DE LA SETMANA

LES EXIGENCIES DE L'EIX ROMA-BERLIN

Quan Itàlia s'oferí a Anglaterra per tal d'entaular unes negociacions d'índole inconcreta, que permetessin assegurar la pau d'Europa sobre bases de mutua transigència, Mr. Eden es veié obligat a dimitir, per dues raons: perquè sabia que tota relació amb Mussolini havia de resultar estèril i perquè no podia tolerar que s'especulés amb la seva actuació i a espatlles de la seva obra inicial d'hegemonia europea.

Semblava — i Chamberlain ha caigut en el parany — que el fet que Itàlia estigués disposada a entaular conversa amb Anglaterra significava un afebliment de l'eix Roma-Berlín; però aquesta aparença subtil, que alguns cregueren fonamentada en divergències entre Hitler i Mussolini sobre la qüestió d'Austria, avui sotmesa ja al domini imperialista dels nazis, desaparegué immediatament quan el *Fuhrer* manifestà que estava d'acord amb Itàlia en tot el que feia referència a les negociacions i a la qüestió de la «retirada» de voluntaris estrangers de la zona facciosa espanyola.

Els fets — recents i dolorosos — han demostrat que es tractava d'un simple estratagema per a guanyar temps, mentre s'enviava gran quantitat de material bèl·lic a Franco. Aconseguida aquesta pretensió, han sorgit les dificultats. D'aquella acceptació incondicional de «retirada» de voluntaris oferta pel dictador italià, s'ha passat a una negligència que treu tota importància a les negociacions que puguin entaular-se i, finalment, Alemanya presenta un capítol de pretensions extraordinari i inacceptable.

¿A què ha conduït la política de transigència continuada per Anglaterra — mantinguda per Chamberlain contra l'opinió del país — malgrat la tràgica experiència que tenim del passat i de la que la pròpia Anglaterra pot resultar la primera víctima?

El que hi ha de concret, és que Itàlia i Alemanya mantenen estretament lligat el traçat accional que els porta a plantar cara a Europa i al món, i que les pretensions de Chamberlain de desarticular l'eix Roma-Berlín no passen d'ésser una fantasia d'estadista vell estil. Mr. Eden, que ha estat víctima, en el transcurs del temps, de tota mena de «chantages» per part dels Estats totalitaris, no estava disposat a negociar. Si en lloc de perdre temps discutint, Anglaterra hagués iniciat una política seriosa de prestigiament de les democràcies, d'acord amb el que exigeix França, possiblement no s'hauria produït el fet advers de la pèrdua de Terol, ja que no hi hauria hagut motiu per a, emparant-se en la nefasta política de no intervenció, enviar material bèl·lic i homes als «nacionalistes» espanyols, mentre es parlava d'una «retirada» simbòlica que, a hores d'ara, ha tingut ja el seu simbolisme tràgic.

Situades les coses en aquest terreny inconcret, ¿quines perspectives ofereix el futur per a la pau d'Europa, amenaçada cada dia amb més violència pels dictadors italo-germànics?

No hem de creure que Itàlia i Alemanya estiguin disposades a rectificar en el més mínim la seva línia de conducta. La recent invasió passiva d'Austria, el domini que exerceixen sobre Romania, els incidents d'Hongria i la virada radical experimentada en el que fa referència a les negociacions amb Anglaterra, demostren a bastament quin és el pla de conducta — potser millor pla de campanya — traçat pels països feixistes en llur afany de conquesta.

Davant d'aquests fets concrets — fets que delaten i que permeten una orientació definida — no resta altre remei a les democràcies, si no volen fer tard a l'hora de la reacció, que fer prevaler els seus drets i impossibilitar la marxa sobre Europa iniciada per Itàlia i Alemanya.

Deixar que les potències feixistes — impotents en realitat per a dominar les democràcies — exerceixin llur domini a Europa, és fer-se còmplice de la seva política de «valent» i responsabilitzar-se davant el que pugui succeir a conseqüència de la covardia ingènita que caracteritza l'actuació de les democràcies en el curs de dos anys d'invasió a Espanya, que pot ésser la base d'una guerra, més que europea, mundial.

S'imposa, doncs, un canvi radical de política, de cara a la pau d'Europa. Anglaterra no pot continuar pel camí que marca la línia traçada per Chamberlain i, per contra, ha de respondre als anhels dels pobles britànic i francès.

M. V.

POLITICA INTERNACIONAL

REALISME BRITANIC

De totes les sorpreses que reserva el destí, una de les més imprevistes haurà estat la caiguda elegant de Mr. Eden. L'home que els espanyols consideraven funest i que en el concert internacional personificava la parsimònia i la circumspecció, ha caigut amb una aurèola d'idealista de la qual és ell, probablement, el més meravellat. Car el realisme de què es vana Chamberlain no és pas patrimoni particular d'aquest personatge, sinó norma i llei de l'escola de governants *tories* des dels temps gloriosos de Gladstone i de tota l'*era victoriana*. El cas és situar-se davant la taula de dissecció, complir com un perfecte historiòleg i observar els fenòmens universals amb la fredor i sagacitat del monstre providencial.

Cal saturar-se de l'atmosfera londinenca, viure la semitenebra de les ca-

MR. ANTHONY EDEN

ses massisses dels voltants de Saint James i llegir amb més atenció que els versicles de l'Evangeli les cotitzacions de la borsa per a poder comprendre quina mena de sensibilitat nia en l'ànima d'un realista britànic. Si des de Catalunya, Hitler i Mussolini fan l'efecte d'uns folls perillosos, des dels bancs del Tàmesi tenen tota l'aparença d'uns pobres saltimbanquis. Les filigranes gòtiques del Parlament en l'àrea quieta i misteriosa de l'antiga ciutat de Westminster, són la prova que enmig de tanta pesantor hi ha sempre una espurna de geni. I per raons que costen d'explicar, s'esdevenen fenòmens magnètics com aquest: el dia 20 de febrer, Hitler pronunciava un discurs detonant i castastròfic, i el mateix dia dimitia un ministre britànic, i tot el món oblidava immediatament el discurs sensacional i seguia amb creixent atenció les incidències de la dimissió i dels debats parlamentaris que ha ocasionat, sense que ni una ni altres tinguessin aspecte dramàtic ni volguessin sotragar la terra.

Ens atrevim a dir que això és una simple i palesa manifestació de poder. El poder és una creació laboriosa i mai no és una improvisació. Hitler i la *seva* Alemanya saben aquest axioma tan útil de saber i parlen més de sacrificis i de resolucions que de victòries immediates. Es possible, però, que quan arribin prop de la meta s'estavellin contra la roca britànica, com en la guerra de l'any 1914. Però també és possible que el poder britànic no sigui etern i que un excés de realisme sigui la causa original del seu esfondrament. Es aquest l'interrogant que ha de contestar Britània en el termini de pocs mesos. França, estampida i atribolada, té perfecta consciència del moment. Gran Bretanya és lenta i mesurada, però no sol arribar tard. Caldrà veure si la crisi que està fent el seu curs, serà superada, o si arriba fatalment l'hora de la veritat i el poder britànic està en condicions de mantenir el seu prestigi.

Si fóssim britànics, seríem realistes i com a realistes tindríem les següents preocupacions: no convé habituar-se massa al triomf o a la seguretat de vèncer; la plètora de riqueses i de poder, debilita els caràcters; 860 milionaris de lliures esterlines en una illa de 45 milions d'habitants, constitueixen una vegetació perillosa; tenir massa problemes resolts comporta vacances d'intel·ligència; les lleis morals neixen de les situacions econòmiques, i no convé que entre l'Imperi britànic i la resta del món s'estableixi un abisme infranquejable; sense amistats sinceres, no hi cap poder sòlid; l'assistència als febles, és el millor puntal dels forts.

Podem afirmar, en termes generals, que la comunitat britànica no comparteix aquestes preocupacions. Els professionals de la caritat i de la filantropia arriben a pensar que està bé que s'envïin queviures als xinesos i llet als infants espanyols, sobretot si l'empresa va tota a càrrec dels treballadors. La resta no els interessa. Tenen la certesa que ningú no els traurà de Hong-Kong ni de Gibraltar. Per això tenen la primera esquadra del món. Mentre els altres es barallen, podem tirar ratlles al passiu. Ja veurem, quan arribi l'hora, de registrar el fet consumat.

El Govern espanyol ha dit reiteradament que no esperava ajut exterior ni tenia el més petit interès que es desencadenés una guerra europea, la qual difícilment podria beneficiar-nos. Ja sabem que la Gran Bretanya no té, respecte a la República espanyola, altres obligacions que les que la República té envers ella. El lector ja comprèn que no tractem aquest tema. Tractem de la supervivència de l'Imperi britànic, del seu paper preponderant en la política internacional i de les responsabilitats que aquesta posició de privilegi comporta. Es des de Downing Street que ens mirem el món en aquest moment i és de prop que toquem l'espectre del realisme britànic, i tenim la impressió d'absència de vida, de sensibilitat, de previsió, de clarividència. L'índex va creixent amb alarmant rapidesa: Abissinia, Espanya, Xina, Austria, etc. Les converses italobritàniques s'han iniciat amb un qüestionari d'una audàcia inconcebible per part de Mussolini, que invita, més que a altra cosa, a un trencament immediat. Egipte s'inquieta i vol ésser present, i les nacons mediterrànies són preses d'un escepticisme que indica fins a quin punt el prestigi britànic ha baixat en la consciència mundial. Si el realisme de Mr. Chamberlain no té altra cara que aquesta, podem dir que el registre de valors va perdent ponderació i que hom entreveu el perill que el famós realisme no es confongui amb el cinisme i no arribi a degenerar en cretinisme.

Hem de deplorar que el realisme britànic no transcendeixi a la verda Eire, on De Valera i la seva gent continuen fent odiosa la seva obsessió separatista, recollint fracassos que comporten resultats desastrosos com el de les darreres eleccions d'Ulster i el de les negociacions amb el Govern britànic, suara represes per tercera vegada. Poc guanyarà Eire fent d'escolanet de Mussolini i fent bona cara a Franco. Entre la follia irlandesa i l'absència de passió britànica, l'equilibri i la fermesa soviètica i francesa re-

MR. NEVILLE CHAMBERLAIN

presenten una fina lliçó. Eire es consum histèrica i la Gran Bretanya cau en la somnolència d'hemiplexia. Els Estats Units, que són els seus primers deixebles, han sentit ja els efectes paralitzadors del rigorisme realista. Quan tot just iniciaven un moviment d'atenció davant les procacitats del feixisme internacional, l'actitud del Govern britànic els reclou altre cop dintre la closca doctrinària de Monroe. I el Japó, Alemanya i Itàlia van trobant els camins oberts i prenent posicions d'avantatge que mai no havien somniat d'obtenir sense lluita i sacrifici.

Per aquest camí és possible que la Gran Bretanya alguna vegada arribi tard. Però quan la claror s'esfuma a ponent, a llevant comença a llostrejar. Hi ha un sol que declina i un sol que neix. El realisme, tot sol, és simptoma de senectut. El realisme i l'idealisme combinats, són la joventut i la vida, i avui la U. R. S. S., forta i serena, atreu les mirades del món, tant com l'Imperi britànic, i el feixisme té la sensació que hi ha un poder sòlid i vigilant, àgil i decidit, que està a punt i que no arribarà tard.

M. SERRA I MORET

Carlota Corday i l'heroisme

(Ve de la pàgina primera)

rat A. Chenier i palpita en mils i mils de cors francesos; els enemics ens diuen, en libels estrafolaris, que Carlota no és altra cosa que una dona al servei de Barbaroux, amb el qual manté relacions inconfessables; hi ha pintors que la idealitzen tant, que hom veu en els seus trets fisonòmics el misticisme d'una Verge de Rafael, i altres, com en l'apunt de Jaques Louis David, volgudament vulgar, amb un estrabisme que no podrem mai saber si és real o imaginari... perquè el gran David, el mestre de la línia serena, és, en aquella època, un polític apassionat, un jacobí frenètic.

Carlota fallà d'intenció, perquè glorificà Marat; però, al mateix temps, es glorificà ella, ja que esdevingué, sense sospitar-ho, una de les més destacades heroïnes de la Revolució francesa. La carta de comiat al seu pare — retrat fidel d'una serenitat incommovible—, el seu procés davant un tribunal que ella sap que l'ha de condemnar a mort, les seves respostes ràpides i aquell seu somriure que no l'abandonarà mai fins que la guillotina el mutarà en ganyota, tot plegat és per cridar l'atenció dels escriptors, dels assagistes, dels poetes, que curaran d'escampar arreu realitats i fantasies. I, encara, Carlota té una avantatge per a la inmortalitat; no és una parisenca, ni una intrigant, ni una qualsevol: és una donzella que viu a Caen i que somnia amb una república de llibertat i d'igualtat. Deixa el poble i es presenta a casa de Marat, la dona amb la qual viu el jacobí, i que, segons Chaumet, prengué «un dia de bon temps, de cara al sol», no la deixa passar. Marat, que escolta la conversa, reclama la jove, que li porta una informació de girondins traïdors. Marat, submergit en un bany, mentre anota uns noms que ja veu joguina de la gran tramoia tràgica que ell dirigeix, sent el fred de l'acer que li travessa l'esquena. Crida auxili; primer, entra l'amiga de Marat, que no ha de trigar a gaudir d'una pensió de l'Estat, i, després, una munió de gent que insulta, pega, rebot i esgarrapa la donzella, que ja en aquell moment se sent dominada per la serenitat. Aquest és el simple gest de Carlota; però d'aquest gest en naixeran tants comentaris, tantes disquisicions i fantasies, que, després d'un segle i mig, costa de trobar, en una història qualsevol, el fet sense un comentari que l'enfarfegui i l'envolti d'una parcialitat enutjosa.

Potser el més destacat d'aquella vida impensadament heroica fou la ingenuïtat. Si Carlota hagués sabut el gloriós destí que la fantasia popular li reservava, ¡qui sap si hauria fet malbé, amb un gest teatral o amb una expressió massa estudiada, la ingènua grandesa de la seva mort.

J. M. MIQUEL I VERGES

Meridià

Redactors: Sebastià Gasch, Domènec Guansé, Lluís Montanyà, Joan Oliver, J. Roure-Torent, M. Serra i Moret, Manuel Valldeperes.

Cap de Redacció: Joan Merli

Redacció i Administració: Passeig de Pi i Margall, 19 bis - Telèfon 12289

Subscripcions i Distribució: P. A. C. O. D. Rambla del Mig, 17 Telèfon 19937 - BARCELONA

50 cèntims l'exemplar

Subscripció: 6 ptes. trimestre

(c) Ministerio de Cultura 2006

PER UNA CULTURA REVOLUCIONARIA

Han estat creuades dues lletres entre el qui escriu aquestes línies i el periodista Enric Lòpez Alarcon, utilitzant com a tribuna la premsa obrera i com a tema el de la cortesia revolucionària. Crec que l'epístola és encara un dels més valuosos vehicles de comunicació espiritual entre els homes, perquè en el gènere epistolar és on ens sentim menys actors — com habitualment ho som davant la lluminària escènica del món ambiental — i on s'atenua aqueixa dimensió de teatralitat que és fonamental en la psicologia masculina. I en les darreres frases de la seva carta, Lòpez Alarcon m'adreçava una fraternal invitació i una demanda d'ajut per a fundar una cultura neocastissa i neorevolucionària arrelada en els estrats profunds de la vida social i que comprengués sota el seu paltí fins la floració poètico-literària, de la qual partirien noves formes de convivència social que donarien un perfil sobri i lluminós a la nostra Revolució.

He de reconèixer que jo no sóc un fanàtic de la Cultura. Hi crec, no a la manera aristocràtica de Spencer, considerada com una corporeïtat dotada d'una existència històrica pròpia. Això, en tot cas, és la «Kultur» feixista, abeurador ple d'una aigua tèrbola de tòpics on s'obliga d'anar a beure els súbdits de l'Estat totalitari. Crec en la Cultura considerada més com un sistema de relacions ideològiques que no pas com un conjunt sistematitzat de coneixements. La Cultura té i ha de tenir una dinàmica; ésser un riu en moviment el llit del qual és la societat del temps per on discorre. A una època revolucionària correspon una cultura revolucionària. No es pot concebre per separat la vena de cristall d'un riu i la seva mortalla d'arena i pedra. Tampoc la Revolució i la seva cultura. I més inconcebible resulta encara que deixem córrer per entre les riberes revolucionàries les mateixes llotoses aigües culturals d'antany. Des que s'inicià la Revolució hem assistit amb veritable esbalaïment a una desfilada de patums artístiques i literàries que, amb lleus variants, són les mateixes que abans del 19 de juliol del 1936 fabricaven a metres una cultura d'orquídia i d'hivernacle a gust dels qui els pagaven llur *manufactura*. I la Cultura, per obra i gràcia d'aquests improvisadors i a causa de certa negligència general a aquest respecte, no ha estat renovada en els seus fonaments. No confonguem l'obra magnífica realitzada en l'Ensenyament, en crear una Escola Nova, amb el que és la Cultura, sistema d'idees vigent sobre el paviment espiritual del qual recolza una època i que a penes ha notat el lleu fregadís dels intellectuals revolucionaris. Així han pogut perdurar un Art i una Cultura a l'antiga, fets per a sotmetre l'home a llurs marcs rígids i per a mantenir el seu gust estètic en el mateix estat estantís i xaró de deu anys enrera. La nova Cultura ha de començar per variar la seva tònica: en lloc d'obligar l'home a capbussar-se a desgrat seu en la vella Cultura, ha de respondre, al contrari, a les seves fretures; és a dir, cal crear una Cultura i un Art per a l'home. I puix que l'home que féu la Revolució somnia i es deleix, no simplement per petjar un terreny de justícia social i equitativa ordenació econòmica, sinó per respirar a ple pulmó un aire cultural, la Cultura revolucionària ha de cenyir-se a les seves necessitats espirituals. Per a la qual cosa cal, primer que res, renovellar els artífexs, si desitgem que en l'obra hi hagi novetat. Al parapet, al camp, a la fàbrica, han brotat milers d'artistes revolucionaris — homes de formació autodidacta tot sovint — que han pastat llur inspiració amb la dolor de passats infortunis, la suor de la lluita actual i l'esperança de l'alba futura. Damunt de llurs cors pot edificar-se aqueixa cultura que tan necessària és, si ver és el desig d'obrir un finestral purificador en el recinte confinat de l'arcaica Cultura que encara acceptem com a bona. Ells poden renovar, no solament les formes externes del saber, mitjançant l'aportació de la fresca sabor del romanç i la dialèctica populars, les riqueses de llur folklore, ans també col·locar com a base de llur obra el factor home, que tant ha revalorat la Revolució i que abans s'ofegava en al trista gleva de la societat capitalista.

Una Cultura d'aire lliure, colrada de vents i bruna de sols, com ja demanàvem fa temps, que acabi amb el mite de la minoria d'intellectuals encarregats de confeccionar una cultura falsament popular. Car nosaltres no creiem en l'intellectual pur. Quan se'ns posa al davant, massa sovint ofèn la nostra pituïtària un tufet sospitós de reaccionarisme. Creurem en els intellectuals purs que emergeixin de l'actual generació infantil, que portaran en llur sang el foc inextingible dels sentiments populars. Però l'«intellectual pur» — llevat d'honroses excepcions — que viu al marge del poble i s'esforça avui a produir cultura a les revistes, no és sinó un terrissaire que, dotat potser de prou traça per a modelar bellíssimes àmfores, no els dóna cap contingut social i revolucionari. Crec que només tenen dret a interpretar culturalment la gesta popular els qui n'han viscut de temps la gestació i no s'han limitat a ésser testimonis lírics del part. Per això, en la creació de la neocultura grata als revolucionaris, cal fugir tant del xaronisme imperant com de la fredor asèptica de la supercultura falsament popular, la gelada perfecció externa de la qual oculta l'abisme inexorable del No-res humanista.

Que les organitzacions obreres donin llur escalf i llur ajut als nous artistes i escriptors; que, units obrers manuals i intellectuals, es tracin els plans topogràfics d'una Cultura en harmonia amb les ànsies espirituals del poble que combat i treballa, i aviat podran apreciar-se notables repercussions a tota la vida espanyola, que s'elevarà de to cultural i artístic. No es tracta de crear *élites* intellectuals, brillants com cristallins brolladors d'escuma, sinó de remuntar tot el nivell de la cultura mitjana popular ibèrica. Fins avui només hem sabut crear erudits i donar a la cultura de masses un matís superficial i frívol de divulgació. Avui no podem acontentar-nos només amb això. Quan emprenguem la tasca de reedificar Espanya, no serà la Cultura un dels menys importants carreus del nou edifici. Cal, doncs, que aquesta tingui prou vigor i consistència, densitat i solidesa, perquè els homes de la Nova Era puguin petjar amb passa ferma el solar cultural de llur temps. Treball de forja que realitzen, en el moment present, tots els literats i homes de lletres, artistes i homes de ciència que han col·locat sobre el parapet llurs coneixements i, des d'aquesta posició, els apliquen al triomf de la nostra causa i els defensen a punta de baioneta. I aquest exemple honrós anima i estimula la massa popular a elaborar espontàniament la seva nova cultura. Aquesta, històricament, requereix un esperit que l'animi. I bé, l'esperit existeix. Brunete i Belchite, en són els raigs lluminosos, la flama que crepita en totes les facetes de la gesta ibèrica. Siguem els intellectuals dignes d'aquest esperit, torxa de la llum nova. Recollim-ne una flameta despresa en la nostra lluita individual i fem que, així com la *flama verda* — fulles de l'acàcia florida que inspirà al nostre Joan Ramon Jiménez la seva floració poètica — es transmutà en la foguera del seu art excels, de la mateixa manera broti demà, de totes les minses flames de l'entusiasme individual d'avui, l'abrandada pira a la resplendor de la qual el poble pugui saludar, com en les nits de Sant Joan, el gaudiós estiu d'una Cultura revolucionària.

Dr. Fèlix MARTI IBAÑEZ

LA RELIGIO CATALANA

Francesc Pujols

Ramon Llull i el seu genial deixeble, Ramon Sibiuda, guiats per l'ideal de basar la religió en la ciència, van dotar Catalunya d'una ciència, sense dotar-la d'una religió. La pretensió d'aquests dos homes capitals en la història del pensament humà, autors de l'escala de la vida, que és la que serveix — com diuen ells — per a l'ascens i el descens de l'enteniment, per on la ciència puja i baixa com per l'escala de casa, o del palau que li dedica Ramon Llull, era, concretament la de fundar una ciència catalana que pogués recolzar la religió jueva, nascuda a Israel, amb el nom de cristianisme, i coronada triomfalment a Roma, amb el nom pompós de catolicisme.

Ni el primer ni el segon Ramon, s'havien proposat d'innovar ni d'aclarir res en religió, perquè per ells la que sortia de les mans dels jueus pastada amb el suc de l'Antic i del Nou Testament de la Biblia, no sols era suficient per a la humanitat, condemnada pels nostres catalans a judaisme etern, sinó que era la veritat mateixa, que era el que a ells els interessava. Com que per als dos Ramons no hi havia problema religiós i només hi havia problema científic, per això es van proposar dotar la nostra terra de ciència, sense proposar-se dotar-la de religió, sinó que, al contrari, per ells la missió de Catalunya era, com veiem, recolzar la religió jueva, en la ciència catalana, tal com després el poble castellà, en exercir l'imperi universal, es va proposar recolzar-la amb la força de les armes, per sostenir-la i defensar-la al món. Però, com és molt natural ni la ciència catalana ni les armes i les lletres castellanes, amb llur misticisme passat de moda a tot Europa, sagnant com les llagues de la creu, que rajaven sang i aigua, no van poder recolzar la religió d'Israel, que en les terres hispàniques havia trobat voluntaris quant al continent, més petit del món, però el més savi de la terra, destinat, com és més que natural a superar la concepció jueva, filla de la ignorància, continguda en les planes flamejants de la Biblia, escrita amb paraules enceses i amb ploma sucada en sang, ja començava a voler-se treure el mort de sobre.

Però mercès, i grans mercès, a l'esforç del pensament lullià o sibiudià, esclatant com una bomba a la sortida de l'Edat Mitjana i a l'entrada del Renaixement, la Catalunya del passat, tan desconeguda de la del present, va tenir la ciència que els dos Ramons somniaven i molts catalans moderns o modernistes ni sospiten.

L'esforç de llur geni va deixar el *corpus* científic que després, segles més tard, havia d'ésser reprès espontàniament pels pensadors de la Catalunya moderna, que, sense saber res del passat ni proposar-se de continuar-lo, perquè eren tan ignorants com els catalans d'ara, seguint la tradició científica catalana, ressuscitaven el pensament de Llull i de Sibiuda, encara que no tan concretament com aquests dos i, sobretot, com el segon. Jaume Balmes i Xavier Llorens, com altres, van tornar a assentar les bases del sistema lullià. Balmes, exposant-ne el mètode en *El Criteri*, i Llorens, fent ja aplicacions d'aquest mètode, sense, però, que ni l'un ni l'altre, intensament catòlics, apostòlics i romans com Ramon Llull i Sibiuda, passessin d'establir més fonaments científics religiosos que els del sentit comú. Ni Balmes ni Llorens es van proposar directament recolzar la religió catòlica, en la ciència, com havien fet, més atrevits que ells, els dos Ramons, però si que com aquests dos Ramons, van continuar l'esforç que pretenia donar a Catalunya una ciència que mereixés el nom d'universal, no sols pel contingut de l'objecte estudiat, sinó aplicable a tot el pensament humà.

El primer que ha trobat la manera de dotar Catalunya d'una religió pròpia, diferent no sols de la jueva, sinó de totes les conegudes, ha estat el signant d'aquest article.

Seguidor involuntari i espontani, com Balmes i Llorens i altres, del pensament de Llull i de Sibiuda, producte natural i legítim de l'ànima catalana, que sempre dóna els mateixos fruits, perquè arrela en la mateixa terra, i que, com nosaltres l'hem definida, és el mirall de la realitat, mireu-vos-el com vulgueu, que quan mor en un català ressuscita en l'altre, com si s'anés encarnant i reencarnant, en la carn de la nostra terra, vam sentar les bases de la ciència universal, que després vam tenir la immensa alegria de veure coincidir amb les de tots els nostres pensadors morts i enterrats, que belluguen en l'ànima dels que encara viuen.

Però deslligats de la religió catòlica que lligava els pensadors esmentats i altres, com deslligats també de totes les religions conegudes, que totes són una mentida, vam anar observant que si bé era impossible com és molt lògic i natural recolzar la religió de la Biblia en la ciència, dues concepcions antitètiques de la realitat, era no sols possible, sinó tan fàcil com bufar i fer ampolles, i, més que fàcil, necessari, recolzar els principis més universals de la religió, ço és, aquells principis que no depenen de cap mitologia ni de cap superstició, i, així, podiem dir clar i català que no sols donàvem a Catalunya una ciència, com els nostres passats, sinó una religió.

Per l'esforç de l'ànima catalana concentrada en la nostra tradició científica, Catalunya trobava religió pròpia com havia trobat ciència pròpia. Es cert que no es compleix l'ideal dels dos Ramons de recolzar la religió de Judea en la ciència de Catalunya, però se'n compleix un de molt més elevat, que és recolzar en la ciència catalana la religió catalana, realitzant així el fons ideal dels dos Ramons, que era, com ells diuen, recolzar la fe en la ciència.

Rentades i netes de tot rastre de mitologia i de superstició les tres bases religioses, que són l'existència d'una força creadora i alliberadora de l'esperit. L'existència d'aquest esperit i l'existència d'una vida futura d'aquest mateix esperit — que podríem dir que són les tres bases de l'existència inconeguda—, resulten clarament, de l'estudi de l'existència coneguda, subjecta a l'anàlisi i a la síntesi del mètode d'observació i d'experiència.

El que hom deia que era una hipòtesi que resultava de la ignorància de la realitat, ara resulta que és la hipòtesi dels que realment l'ignoren. Confonent la mitologia i la superstició amb la religió, la condemnaven a mort. Després d'haver estudiat la realitat coneguda, és molt més hipotètic negar les tres existències esmentades que afirmar-les, com ho fa la ciència universal catalana, fundada per Ramon Llull i continuada amb tanta empenta per Ramon Sibiuda.

Per elevada que sigui la missió que hom atribueixi a Catalunya en el món, no ho és tant com el compliment de la que li va atribuir el fundador de la ciència catalana el segle XIIIè en plena esplendor medieval de la nostra terra, calenta encara de les gestes del Rei Jaume I.

Salvar i fer triomfar la religió per mitjà de la ciència, quan la ciència arrecona la religió de Judea que en altres temps va dominar a tot Europa, és la missió més elevada que pot tenir un poble.

Quan la religió engendrada en les entranyes fecundes d'Israel, que fa molts segles. Europa va adoptar quan no en trobava de millor, va caient i desapareixent per sempre, víctima de tots els descrèdits haguts i per haver, el continent europeu que, a desgrat d'ésser el més petit de tots, ha hegemonitzat tota la terra, troba una religió, no sols engendrada en les seves pròpies entranyes, sinó acreditada per la ciència, que és el producte exclusiu i legítim del nostre continent, que produeix la ciència com Vic les llonganisses, creat precisament contra tota l'obstrucció exòtica de la mitologia i la superstició que ens va dominar tants segles, embolcallada amb els llençols resplendents, enlluernadors i eixordadors de la Biblia, que Europa s'havia fet seva.

Francesc PUJOLS

M E R I D I A N S

CHAMBERLAIN

Sentim una singular admiració pels idols caiguts, quan llur caiguda és provocada per un gest elegant, per una actitud austera, per un llampegueig d'honor. Anthony Eden parlà, el dia 25 de febrer, a Deamington per tal de sincerar-se davant dels seus electors, i les seves paraules proemials foren d'elogi per a les democràcies.

En llegir aquestes paraules, Chamberlain, enlluernat de la seva astúcia, devia moure garneuament el cap: «Si jo no fos ací amatent, aquests joves arrauxats caurien, sense adonar-se'n, presoners del socialisme. Es trist no veure que, en política, posar-se sincerament i lúcidament al servei d'un ideal és degenerar fatalment vers l'obrerisme. Bah! Sortosament sóc ací per a restablir una sòlida oligarquia el vértex de la qual sóc jo».

Chamberlain recorda els laboristes, els 3.000 mitings que ha suscitat la seva envestida contra la Societat de Nacions. La seva mirada travessa el Canal, penetra a la Cambra Francesa i s'astora un moment en escoltar les paraules pronunciades per Delbos. Ell encara viu reclòs dins el clima — que no acaba de dissipar-se en aquest país enigmàtic de tan diàfan — que espessei la Reina Victòria amb els seus Melbourne, Palmestorn, Disraeli, deixant la seva enorme herència d'amor a la tradició i d'orgull nacional. Chamberlain deu sentir que està a punt d'esbravar-se l'essència d'aquesta vella tradició imperial que embolcalla el país amb un prestigi de secular llegenda.

Internacionalisme? Comunisme? Llibertat? Troba aquestes paraules massa vagues i contradictòries. Crist no hauria pogut néixer en un Betlem britànic. Aquests mots, que tenen un lleu ressò evangèlic: Regne Unit, *no entranyen sinó un ultrancer egoisme i, sota una polidesa de lord, una supèrbia innata.*

Anglaterra, Galles, Escòcia, Irlanda, Austràlia, Canadà, Terranova, Nova Zelanda, el Sud d'Africa, les possessions d'Egipte, Sudan, Malta, el Gran Mongol, Jamaica, les Bahames i Bermudes, Ceilan, Trinitat, Fiji, Gibraltar, Santa Elena, les regions tropicals...

Chamberlain clou els ulls. Es deixa embriagar per aquest torb de noms que s'arremolinen a la seva imaginació. La «pau britànica», aconseguida a través de tantes dinasties i a còpia de tants esforços, d'ésser sempre a la capdavantera de totes les conquistes de la ciència, podrà esvair-se com un somni? Tanta pruïja de civilització, pensa, i ara aquesta colla de comunistes, laboristes i esquerroides proclamant a cada instant una paraula tan trasbalsadora: «llibertat! llibertat!», i convertint-se en liders d'un moviment que, a l'epileg, ens deixaria confinats en aquest recó d'Atlàntic, feixucs de la nostra glòria antiga, però amb les mans traïdorament buides. Nosaltres no som el país del Dostoiewski, sinó del Dickens. Ací Smerdiàkov es diu Sam Weller; Goya, Reynolds. Quan ens trobem amb un estrabullat, tanquem els ulls i ha de passar davant la nostra freda indiferència. L'incestuós lord Byron va caure víctima no d'una passió per la llibertat, sinó d'una velleïtat d'elegància i de snobisme. Shakespeare? I bé: acabà els seus dies entre la fauna i la flora de les seves hisendes.

La naturalesa de tots els sistemes polítics del món, és realment transitòria? Ell — Chamberlain — és ací, recolzat damunt la història del seu país, fidel al seu passat i tenaçment sord a les sirenes que prediuen la felicitat humana. No amb cera, sinó amb bronze és capaç de taponar-se les orelles. Què en trauria de sentir brandar la campana del campanar del món? Ell es conhorta amb la música rica d'evocacions de les hores immortals de Westminster. Es un sofista qui predica temps nous. El temps no és ni vol ésser una conquesta del futur; és una goluda abella que es nodreix de les essències del passat, que les va convertint amb una laboriosa, però tossuda lentitud, en la mel inefable de la tradició. Ell sent un respecte sensual per aquests homes que donen un korà o un evangeli al seu país. Hitler hauria inventat els aris si Gobineau no els hagués exaltats fins al paroxisme, i Mussolini, el feix, si Nietzsche i Maquiavel no li haguessin deixat les mans sobreeixint d'orgull imperialista. En el fons, el Primer britànic voldria confessar que es sent suggestionat per aquests noms: Lenin, Hitler, Mussolini. Ell només considera la unió sota una rígida taula de la llei. Que el poble no pugui edificar el seu vedell d'or ni erigir cap babel. Ell no destria, no vol destriar el que diuen les tres lleis d'aquestes nacions que l'enlluernen. Autoritat emanant de llibertat o autoritat emanant de tirania. Ell només exigeix una consigna: autoritat! Però el seu país no l'entendria si ara, de bursada, li clavés al cor la dictadura dels seus somnis.

Chamberlain deu passejar pel seu despatx amanyagant aquesta idea de bridar tot el país a l'enclòs del seu puny. Les increpacions dels laboristes, la veu de Lloyd George, la multitud que passeja victoriosament Atlee pels carrers de la capital, el ressò romàntic de les paraules d'Eden: tot plegat, col·legials que ell faria sirgar d'una mirada, zumzeig d'insecte que inquieta la transparència del vidre, a través del qual la seva mirada incommovible esguarda els moviments epilèptics del món.

Els místics, pensa, només serveixen per a encendre la vida amb els seus desvaris. Doneu-me l'home sense problemes metafísics ni socials; l'home que dóna corda al seu rellotge sense nerviosisme, sense impaciència, no amb la idea que col·labora a fer més ràpida la cursa del temps, sinó amb el gest mecànic de no alterar el seu ritme vital i que, sense cap altra preocupació, segueix enllà i es confon plàcidament dins la boira.

Però, en el fons, Chamberlain sent que aquesta mena d'atavisme és eixorc, que la tradició es desglaça per a convertir-se en moviment i ritme, que el seu Lord Halifax no trobarà cap mèdium que ressusciti antics senyors feudals, que el poble té plena consciència d'on el porta la seva ambició de llibertat i que aquest miler de cartes que es reben diàriament al Consell de l'Acció pro Pau demanant la reintegració d'Eden al Ministeri de Negocis Estrangers, l'acusen mortalment, tant que, si no rectifica a temps, la seva caiguda és inevitable.

NEUTRALITAT

Tant se val el carrer, el barri, el poble! Recordo que fa pocs dies, els meus ulls toparen amb unes lletres negres escrites damunt un rectangle de porcellana posat damunt una porta; deien textualment: Pensión Neutral. *Un joc de la meva imaginació, és clar, però de seguida ¿qui podrà estar-se de fabricar una història darrera aquestes dues paraules tan sòbriament passives?*

*Probablement un matrimoni sense fills, d'horitzons de cel-obert, amb tardes «*Poeta y aldeano*»; ell, coll d'aletes i ella cotilla de barnilles i* refajos dobles; *a la caixa del Banc: andalusos, Deute amortitzable 6 per 100, Gas «Lebon», etc. Partidaris d'un ordre, de la crema als diumenges i de les curtes vetllades literario-musicals. La vida s'encaria, les rendes, virtualment, s'afeblien, ja no quedava en l'obscura perspectiva familiar ni una sola parenta que pogués convertir-los en hereus, ni tan sols en* albaceas. *Un crepuscle tardoral els trobà darrera els vidres del balcó; la soledat era feixuga i trista; el gat s'havia tornat sord, el canari transmudava el plomatge i es pansia d'angúnia entre les reixes.*

—Si lloguéssim una noia, potser encara ens podríem reviscolar — inicià ell, tímidament.

—Per què ho dius?

—Ja fa mesos que hi penso: Podríem posar una pensió.

—Una pensió, en aquests temps que correm, és un niu de discussions i de baralles i de «cuentos».

El matrimoni es revifà amb la conversa. La possibilitat d'una acció futura els reanimà. Al vespre quan ell desempresonava la nou baldera del seu coll i ella alliberava els seus flancs del cilici de les barnilles, havien resolt obrir una pensió molt íntima, molt íntima, molt íntima. Ell la batejà fent gala de la fecunditat de la seva intel·ligència. En dirien «Pensión Neutral».

Ara, la guerra els ha baldats; els hostes no poden callar la tragèdia actual; en parlen, s'abranden, s'escometen, s'arremolinen amatents entorn de la ràdio fins altes hores de la nit. A vegades la discussió s'enfebra, les paraules salten convertides en espurnes de foc; entrexoquen les frases com espases que lluitessin a mort...

A la sala i alcova, ell i ella, astorats, gèlids, senten rebotre les pedres de les paraules damunt la porcellana que pregona encara la neutralitat de la pensió.

Qualsevol dia, veurem passar silenciós un fèretre més espaiós que els altres: el matrimoni haurà torçat el coll sota els efectes d'un mateix col·lapse. Damunt el marbre de la tomba, unes mans, entre irròniques i piadoses, hi clavaran la placa que diu «Pensión neutral»; a una veïna octogenària li caurà galta avall una llàgrima freda i amarga com una gota de llimona.

(c) Ministerio de Cultura 2006

LA JOVE PINTURA CATALANA JOAN JUNYER

L'art personalissim de Joan Junyer és inclassificable en aquells prestatges que utilitzem els crítics quan ensopeguem amb una obra feta de llocs comuns. La terminologia estereotipada, feta d'expressions tan deliciosament indefinides com *fa bonic de color, digitació fàcil, pinzellada fluïda* i altres vaguetats per l'estil, no serveixen per a parlar d'obres tan originals com les de Junyer. Com no serveix el joc gastat de les tendències. Cubisme o sobrerealisme? Naturalisme o abstracció? Constructivisme o bocetisme? Art burgès o proletari? Joan Junyer. Joan Junyer, simplement.

Altres característiques d'aquest jove pintor són la racialitat i la inquietud. La seva obra s'expressa amb accents d'una catalanitat insubornable. Catalanitat més profunda que exterior. Això és molt important. Perquè nosaltres creiem que, a desgrat de llur cosmopolitisme aparent, hi ha totes les colors sensacionals del camp de Tarragona en les pintures poètiques de Miró i hi ha tota la precisió de clínica del paisatge de Cadaqués en les teles sobrerealistes de Dali, com hi ha tot l'accent de Mallorca en les obres de Joan Junyer.

Devorat per la inquietud, també, rodamón impenitent, Junyer ha estat un ocell de pas a tot arreu. I a tot arreu on ha exposat, en les ciutats més diverses, s'ha convertit en ambaixador del nostre art, perquè l'èxit de la seva pintura, tan profundament racial com hem vist, ha estat també un èxit per a Catalunya.

* * *

A desgrat de la seva joventut, ens atreviríem a proposar Joan Junyer, la seva originalitat, la seva racialitat, la seva inquietud, com a exemple per als nostres pintors.

Vista de lluny, la pintura catalana, fetes les excepcions que calgui, que n'hi ha de molt importants, deu fer l'efecte d'un paisatgisme impersonal. Els nostres pintors, els pintors joves sobretot, haurien de mirar menys revistes i procurar crear-se una personalitat. Buscar-se la personalitat, que si en tenen, la trobaran, n'estem segurs.

Haurien d'ésser més racials, també. Mirar menys a fora; que l'art francès ha fet més mal als mediocres que una pedregada seca, i preocupar-se de fer un art més autòcton. Que com més racial és una obra, més universal esdevé. La prova és que els artistes més intensament racials han estat sempre els que han aconseguit més renom internacional.

Una mica d'inquietud no faria tampoc gens de nosa als nostres artistes joves. Tot el contrari. Els voldríem amb més ambició. Amb més ganes d'evadir-se de la cofurna i del passatge, de l'escaleta, que els són cars i en els quals es complauen. Amb més ganes d'enfocar perspectives més àmplies. I amb més audàcia. Ara mateix, n'hi ha molts que del 19 de juliol ençà no han donat senyals de vida. I si n'han donat, han estat tan tímids que gairebé no s'han vist. Sembla que els hagin clavat un cop de maça al cap que els ha deixat tot estemordits. *Els pintors i escultors van com esmaperduts*, constatàvem en l'editorial del nostre primer número. I si aquesta prudència ja no era justificada als començaments de la revolució, menys ho és, en aquestes altures. Una mica més d'empenta no els vindria gens malament...

* * *

I ara, clos el precedent parèntesi, quines són les característiques plàstiques de l'obra de Joan Junyer? Dibuixant finíssim, Junyer sap dotar les línies d'una emocionant vibració vital. Filles d'una àcida sensibilitat, terriblement afilada, les seves línies fan pensar en les ratlles, trèmules de vida, de certs dibuixos involuntaris, dictats pel més pur automatisme. En els dibuixos de certs artistes introvertits, que viuen atents a les visions de llur món interior, i que les fixen ràpidament sobre el paper en presentar-se, de la mateixa manera que el poeta anota en el seu carnet la metàfora que acaba de crear.

Junyer, però, no creu en les soles virtuts lineals. Vol atènyer un art total. Estima la línia. Però creu també en tota la joia del color. I les seves obres són de colorista excepcional. Colorista insòlit, de matèria rica, que aconsegueix resultats imprevistos, de finesa admirable, de delicadesa sorprenent.

I de la mateixa manera que les seves línies s'enllacen amorosament, tot i obeint un ritme que dóna naixença a graciosos arabescos, els seus colors, en cridar-se, en repellir-se, en relacionar-se estretament, creen conjunts d'encisadora harmonia.

Aquest arabesc lineal, aquesta harmonia tonal, però, no són fills d'un rígid i lògic equilibri preestablert, sinó de l'indefinible instint d'ordre que s'agita en el més profund de nosaltres mateixos. Ordre no pensat, sinó pressentit, endevinat per la intuïció prodigiosa d'aquest jove artista.

* * *

En esclatar la guerra, Joan Junyer, a l'inrevés de molts col·legues seus, sense patriotisme ni ideals, no va fugir a l'estranger. Tot el contrari. Es va apressar a posar el seu art i la seva persona al servei de la nostra causa.

Convertit en un dels elements més actius del Comissariat de Propaganda i del Casal de la Cultura, ha il·lustrat diverses publicacions editades pels citat Comissariat.

Aquestes obres ens ofereixen un món de somni amb vagues allusions a la realitat, explicades amb el traç nerviós de sempre, i el *leit motiv*, de les quals és el cavall enardit que trepitja furiosament els símbols feixistes.

Món de somni... De malson, de vegades. Món singular de dues dimensions, els éssers del qual, no podent endinsar-se, han d'errar penibllement damunt la superfície.

Aquestes il·lustracions de Junyer, riques en una poesia plàstica molt intensa, assoleix, amb el sol ajut del blanc i el negre, una matèria sovint sumptuosa i abundant en insòlites subtileses.

Sebastià GASCH

Joan Junyer va néixer a Barcelona l'any 1904. Autodidacte, la formació familiar — és fill d'una família d'artistes — li ha estat més útil que moltes Acadèmies. Rodamón infatigable, ha anat i vingut constantment de Barcelona a Mallorca, i ha viatjat per tota Europa. Ha sojornat tres anys a París i temporades a Anglaterra i Alemanya.

Ha fet cinc exposicions individuals: dues a Barcelona i tres a l'estranger: París, Londres, Lille. Ha pres part en diverses exposicions col·lectives: en les de Pittsburg i de Rockefeller dels Estats Units, i en certàmens oficials de París, Stockholm i Oslo.

S'han ocupat de la seva obra Jean Cassou, Mac Greevy, Maurice Raynal, Christian Zervos, Lennox Robinson i tots els crítics catalans.

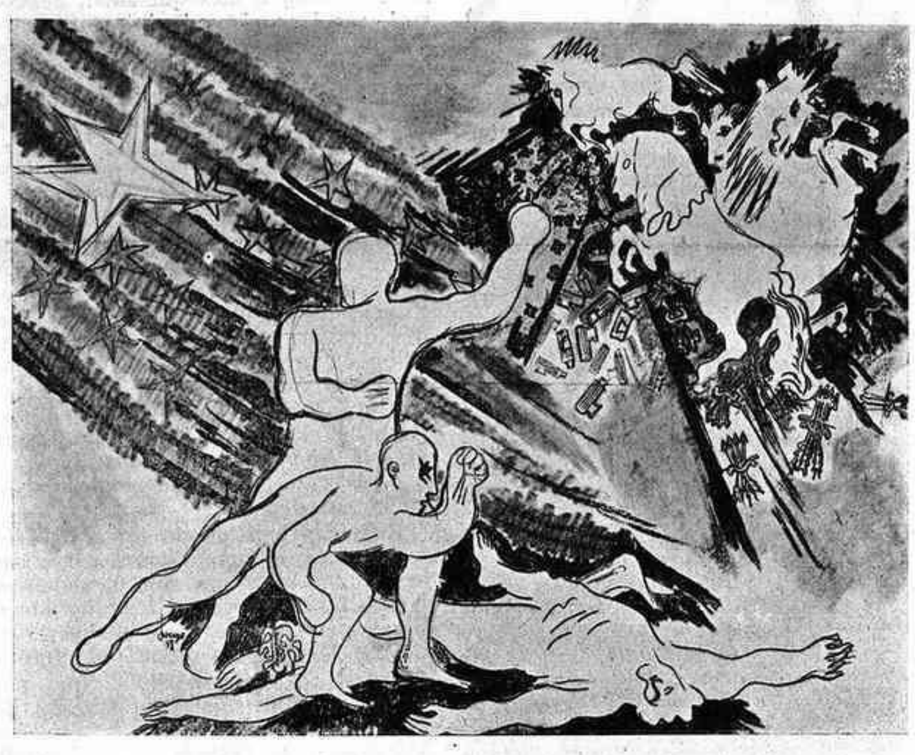

JOAN JUNYER. PROJECTE PER A UNA PORTADA

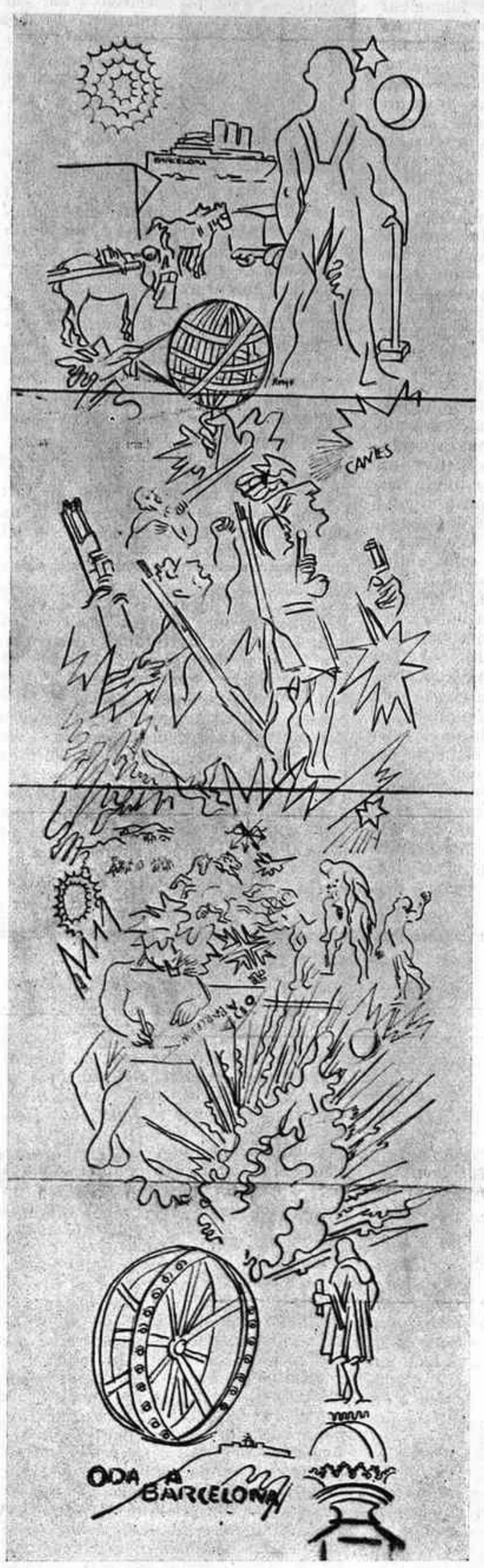

JOAN JUNYER. IL·LUSTRACIO A L'«ODA A BARCELONA» DE PERE QUART

JOAN JUNYER. IL·LUSTRACIO AL POEMA DE RAFAEL ALBERTI «DEFENSA DE MADRID»

LLIBRES D'ART

«L'IMPRESSIONISME. LES ORIGINES DE LA PEINTURE MODERNE DE MANET A GAUGUIN», per Pierre Francastel. (Llibreria «Les Belles Lettres».)

Més de mig segle ens separa del començament del moviment impressionista, i aquesta distància històrica ens permet de procedir, avui, a un judici de conjunt sobre la pintura dels anys 1875-1900 en relació amb la tradició i la vida francesa contemporànies. I no tan sols permet aquest judici, sinó que sembla exigir-lo, per tal que poguem fer-nos càrrec del moviment artístic que està a la base de l'art d'avui, i dels veritables lligams que existeixen entre tots els artistes independents i innovadors del final del segle XIXè, de Manet a Gauguin.

Es el que ha volgut fer Pierre Francastel, en un llibre magnífic que, recolzat damunt una sòlida documentació, ens demostra que «si l'impressionisme ha estat una data decisiva en la història de l'art modern, és perquè comportava, més que una transformació de les tècniques, una modificació dels valors sentimentals i poètics».

Si l'autor veu en l'impressionisme sobretot una visió de la natura, més o menys subjectiva, més o menys total, però sempre a base d'emoció i d'inspiració, i que ha posat a discussió la mateixa noció de l'art de pintar, pensem que ha trobat una fórmula que Manet, Renoir, Pissarro i Sisley haurien plenament subscrit.

GAUGUIN. DONA DEL VENTALL

Louis Hourticq: LA JEUNESSE DE POUSSIN. (Hachette.)

Louis Hourticq ha reunit tot el poc que se sap sobre el período que precedeix el viatge a Roma de Poussin. La influència de la Normandia, la dels pintors de l'escola de Fontainebleau, apareixen realment en les teles de joventut? Es possible. Però la clau de l'obra de Poussin és a Itàlia on la trobarem: hi ha una escola francesa al segle XVIIè que compta amb mestres com Le Nain i Dumesnil de la Tour; Poussin no en forma part, com no en forma Lorrain; ambdós són naturalitzats voluntàriament romans, i voler donar als anys en els quals es revela llur vocació una excessiva importància és temptador, però enganyador.

Això dit, el treball considerable que representa aquest llibre està lluny d'ésser va. L'anàlisi feta, per l'eminent acadèmic, de quadres poc coneguts és molt important, i el text del comte de Brienne reproduït en apèndix, és un document que ens procura, sobre els gustos i els mètodes d'un col·leccionista de l'època, saboroses informacions.

Henri Verne: LE LOUVRE LA NUIT. (Arthaud.)

Durant una pila d'anys, sempre que es parlava de posar llum elèctrica a un museu, els conservadors posaven el crit al cel denunciant els perills d'incendi que una mesura tan revolucionària faria córrer a llurs col·leccions. Avui, afortunadament, un esperit nou ha entrat als museus. I, a França, davant l'èxit obtingut per l'obertura nocturna del Louvre, han decidit posar llum artificial a set altres museus.

Es Henri Verne qui dóna aquesta notícia en la seva remarcable obra «Le Louvre la nuit», que conté, ultra el text de l'esmentat Verne, una «Guia del visitant», de Vergnet-Ruiz. Les vuitanta fotos de Laure Albin-Guillet que il·lustren aquest volum tan vivent, demostren no tan sols la qualitat de la nova il·luminació del Louvre, sinó, també, el gran encert que representa el nou agençament de les sales d'escultura.

M. R.

POUSSIN. VENUS DORMINT

A PARIS
UNA EXPOSICIO DE FOTOGRAFIES

En aquesta pàgina, parlàvem darrerament de la fotografia, en general, i de les obres de Godes, en particular. Cent cinquanta fotografies, que participen de les característiques defensades en el citat article, són exposades actualment en una galeria parisenca pel grup «El rectangle».

«El rectangle» és una agrupació de tretze conjurats, de tretze fotògrafs francesos: Pierre Adam, Marcel Arthaud, Serge Boiron, Louis Caillaud, Yvonne Chevalier, André Garban, Pierre Jehan, Henri Lacheroy, Gaston Paris, Philippe Pottier, Emmanuel Sougez, Jean Roubler i René Servant.

Llur intenció comuna és de recordar que «la fotografia és un ofici complicat i delicat que, alhora material i cerebral, exigeix el saber i una llarga experiència».

Cent cinquanta fotografies d'aquests tècnics, célebres a títols diversos, il·lustren aquesta frase de llur proclama a la Galeria «Chasseurs d'Images»: «No cerquéu en elles cap intenció de seduir per l'assumpte, de sorprendre per efectes estranys, de fer creure a la novetat per angles pintorescos».

Cada assumpte, al contrari, sembla deliberadament triat per a posar en valor la solució d'un problema de tècnica i provar que només la utilització raonada i conscient dels recursos d'un ofici permet de realitzar l'obra volguda per endavant. Així, les conseqüències d'aquesta important manifestació poden ésser d'un efecte afortunat sobre l'evolució ulterior de la fotografia, per un retorn a la simplicitat i a la lleialtat dels seus orígens, perpetuats per Nadar, pare, i alguns dels seus contemporanis.

(c) Ministerio de Cultura 2006

LA NOBLESA DEL GRAN JOC

—Vinc a veure't perquè m'expliquis coses teves. Hi ha molt d'interès a saber-les.

—Es curiós, i per què t'ocupes d'això, tu?

—Escric per a la història. També és una feina molt important.

—I vols que et parli de mi?

—Em convé molt.

—Està bé. Sóc un dels homes que manen més. Ho dec al meu esforç i al meu mètode de treball — cal dir-ho—, i la meva posició és honesta. Si no fos així, no m'atreviria pas a dir res, ni discutiria, ni exposaria la meva opinió. Quan el feixisme va agredir el meu país, jo em guanyava la vida venent objectes pels carrers, i de nits estudiava; estudiava molt. Sé moltes coses; però no vull enganyar ningú: era un pobre noi. M'esverava, em tornava vermell per res; l'amor em feia perdre la gana, i cada vegada que em fallaven les previsions, sentia com un buit en el pit que em desesmava. No obstant, quina importància té tot això? Cap! Ha passat, com han passat tantes altres coses. L'agressió va transformar-me. Em vaig adonar que jo podia desenrotllar una gran energia. Saps què és arribar a descobrir això?

—No.

—Doncs és una cosa que canvia el concepte de la vida. Fins aleshores havia estat un home curt de paraules; aquell dia, em recolzo en la barana d'un balcó, m'adreço a la gent del carrer i els faig un discurs que va durar prop d'una hora. L'esperit de la gent va alçar-se, em seguiren, i tots plegats ens en vam anar a fer la guerra.

—Sí; ja ho sé. Tu eres cap de columna, una mena de general, i guanyàreu moltes batalles...

—Bona cosa, eh? Quines jornades! Ara faig més feina, tinc més ressorts confiats a les meves mans, sóc més responsable, i, a desgrat de tot, a vegades tinc la sensació que perdo el temps. Ara em llevo; em donen a signar papers de bon matí, els llegeixo i, si em sembla, els faig fer de nou, canviant l'esperit. Es la història que desfila sota els meus dits i que és sensible al meu tacte. Ja és bonic això, també. Demostrem que aquest exercici d'emperadors, de grans senyors i de papes, també el sabem fer nosaltres, i que el fem més bé i d'una manera més justa. I ara que parlem d'aquests afers, et diré el perquè he canviat de casa. De fet, tu véns per a saber això...

—Això i altres coses. També hi ha quelcom, a part del teu trasllat, que la gent vol saber. Per exemple, la teva entrevista amb aquell marxant tan singular.

—Bé. Procedirem amb ordre, per no perdre'ns. Primer, el canvi de casa. La feina de manar té una mala tradició. Fins ara ha estat en tan males mans, que quan un s'hi posa, troba molt pocs precedents que puguin aprofitar-se. I és, a més, que el manar fa malbé l'home, desballesta la visió equilibrada de les coses. Aquesta mena d'omnipotència de manar, embota els sentits i lleva la solta; per això la immensa majoria de reis i de dictadors són ximples, tenen aquella ximpleria cruel tan característica. Això ja se sap: la gent ho ha llegit en molts llibres, i el que jo pugui dir, no afegirà gens de clarividència a la qüestió. A més, jo no sóc brillant ni original en l'exposició d'idees. Però ja m'entens, sí?

—Sí.

—En la casa d'aquell marquès començava a crear-me una cort, amb intrigues i enveges, la base de la qual era l'adulació a la meva persona. M'havia instal·lat bé. Cada matí, en llevar-me, em donava un bany en la gran banyera. El marquès havia fugit tan de pressa, que va deixar en la casa flascons d'aigua de colònia. Em perfumava el bany, i m'hi estava hores i hores. Quina placidesa! El benestar em pujava al cap, i veia el món tan petit que m'hauria cabut damunt la falda. El veia petit i al meu abast; em semblava que podia ficar les mans en tots els recons i plantar-hi la meva voluntat. Em peixava amb els vins del celler i amb els menjars freds del rebost, i em nodria d'aquella manera que diu que es nodreixen els grans senyors. La gent no em contradeia; quan se m'escapava alguna bestiesa, em savia greu i pensava: «T'has equivocat. A veure si t'ho coneixeran. Sí que l'has feta bona!» Però la gent s'afanyava a donar-me la raó i a trobar que feia les coses molt ben fetes, i aleshores jo també em convencia del meu encert i em deia: «Tenies raó. Primer, t'has pensat que t'erraves perquè encara no estàs acostumat al teu propi geni». Pel gener, vaig fer netejar els marbres del palau, vaig fer posar les cortines i vaig manar que em refessin el llit amb el matalàs de plomissol. M'anava estovant, comprens? Descendia. Fins que va venir un moment que vaig atrapar-me posant-me en el dit xic de la mà un solitari del marquès, i un vestit seu d'etiqueta; trobava que tot m'anava bé i que feia goig. Em miro en un mirall i, de sobte, em sorprenc una mirada de tanoca que em para el cor. «Ep! — em dic—. Sí que estàs ben lluït! Fins ací has arribat?» Llenço l'anell i el vestit, tanco el rebost i deixo lliure el palau. No m'hi he acostat més. Ara visc en aquesta casa, que és una casa del meu braç. Em rento a l'aigüera, obro jo mateix la porta, i legislo amb l'esperit obert i el cap alt. Ja ho saps, ara...

Dibuix de Cluselles

—Si tardes una mica més, no hi arribes a temps. I l'afer del marxant? Se n'ha parlat molt d'aquest marxant.

—Ah, sí? Quin murri! Si el torno a atrapar, li demanaré comptes. Vaig manar-li que no digués res a ningú, que no divulgués la nostra conversa. I ara... Però ara, millor que se sàpiga del tot. Tu ja saps que hi ha molta gent que ve a veure'm; m'exposen idees absurdes, m'ofereixen invents, em proposen la mitjanceria en els afers més privats. Hi ha desvagats que només pensen com s'ho faran per a plantar-se davant meu i explicar-me llur pensament. Dues setmanes enrera, m'estava en aquest mateix lloc, fumant en pipa, tranquil i content de tot. Truquen a la porta, m'alço, vaig a obrir i em trobo amb un marxant. Era un home vell, molt especial; duia un abric de jueu, amb un coll de pell de be. Amb la mà dreta sostenia una gran cartera i amb l'altra esgrimia un barret fort, movent-lo en senyal de reverència. «No necessito res — vaig dir-li—. Tinc planxa elèctrica, màquina d'escriure, estic assegurat. I les truites artificials a base de farines no m'agraden. De manera que si teniu feina i la voleu fer...» Va posar-se el barret i em va mirar fixament: «El que jo us ofereixo, ni ho teniu, ni sospiteu que pugui existir. En poques paraules: voleu salvar el país?» Li vaig dir que sí, i va entrar resoltament a casa meva. Què hauries fet tu?

—No ho sé.

—Aleshores, jo tampoc no sabia què fer. El vell aquell es va treure l'abric, me'l donà perquè li endrecés, i va parar la seva cartera damunt la meva taula de treball. «Sabeu per què us he vingut a trobar a vós?», em preguntà. «Perquè us deveu pensar que tinc temps per perdre». Va riure picardiosament: «Ca! No ho heu pas endevinat. Us he vingut a veure perquè sé que sabeu aprofitar-lo.» Obrí la cartera i va treure una capsa d'alumini, una batuta de metall, un llapis, una goma, una brúixola i un full de paper blanc. «Ja en tinc de tot això! — vaig cridar—. Per això, no calia que m'empipéssiu.»

—I què et va contestar?

—Va somriure, i somrient, em digué: «No és pas *això* el que us ofereixo. Deixeu-me fer». Allisà el paper blanc amb les mans (unes mans fines, de dits estirats) i mirà tota la cambra amb una passada d'ulls. Després, es tragué una cinta mètrica de la butxaca i començà a prendre la mida dels mobles i de les parets; però, a mig fer, es va repensar: «No, no cal que faci tanta feina. De fet, es tracta d'una senzilla demostració. Posarem en joc menys elements». S'assegué a la meva taula i va dibuixar la planta d'aquesta habitació. Ho feia amb molta pulcritud, marcant ben bé els mobles i els accessoris. Veus aquella taula petita?

—La vermella?

—Sí. Doncs damunt d'aquesta taula, abans, hi havia un gerro de faiança. En la part superior de l'armari que hi ha a la teva dreta, hi tenia una peixera, i tota la cambra estava plena de figures i objectes artístics. Coses de les dones, comprens? El vell no va oblidar res, i reproduïa en el seu dibuix la planta de totes les coses. Quan va acabar, em digué: «Bé; ja veieu que això és la planta de la vostra habitació i de les coses que conté, oi? Doncs ara ve el millor de tot». Amb la brúixola, orientà el dibuix, i després obrí la capsa d'alumini, va prendre amb la punta dels dits una mica de la pasta blanca que contenia i la va passar per damunt del paper. «Ja està!» Va respirar a fons. S'arremangà les mànigues de l'americana i prengué amb la mà dreta la batuta de metall. Jo esperava que, d'un moment a l'altre, començaria una requisitòria, de la manera habitual: «Senyores i senyors...» Però no. Digué: «Tal com em veieu, sense moure'm d'ací, tinc un poder *absolut* de destrucció damunt tot el que hi ha representat en la planta». Per demostrar-m'ho, va tocar amb la batuta, en el paper, la projecció del gerro de faiança, i el gerro de debò es va desfer a bocins; va anar repetint l'experiment amb diversos objectes, sempre amb el mateix resultat: la destrucció, sense cap mà visible que els toqués.

—Et devies quedar parat, tu.

—Pse! M'havia fet el pensament que el mateix truc que usava el marxant per a desfer les coses, li serviria després per a refer-les.

—Però no li vas dir res?

—Sí. El vaig agafar pel braç i li vaig preguntar: Vós sou un marxant oriental, oi?» — «Sí — em respongué—. Com ho heu conegut?» — «Ho he conegut — dic jo — perquè aquestes coses només les oferiu els marxants orientals. També he conegut que sou un màgic, però la vostra exhibició no m'interessa. Apa, torneu-me les coses tal com estaven i deixeu-me en pau. Va quedar esbalaït. «Tornar les coses tal com estaven? — preguntà—. Això és impossible! No hi ha cap poder humà que pugui fer-ho.» Em vaig enfadar. Vaig agafar-lo d'una grapada i l'anava a treure de casa; però em digué: «Atureu-vos, atureu-vos, que encara no estic llest. El més important ve ara; això que he fet damunt la planta d'un pis, pot fer-se damunt un mapa militar. Compreneu?»

—I el vas comprendre?

—De seguida. Venia a oferir-me aquella màgica perquè l'apliqués a la guerra, i me'n servis per a derrotar el feixisme. Tocant amb la batuta de metall, des del meu despatx, les localitats enemigues, les podria anihilar, obrant amb elles de la mateixa manera que el marxant obrava amb els accessoris de la cambra. Però, en comprendre això, encara em vaig enfadar més. Vaig plegar d'una revolada la cartera i les eines del vell, i les vaig llençar fora de casa. I ell, d'una empenta, segui les seves coses habitació enllà. Quan des del corredor em dirigí la darrera mirada, li vaig dir: «El que em proposeu, minyó, és un joc brut, i nosaltres guanyarem la guerra sense trampes, amb les mans netes i el cap alt». Se'n va anar corrents, i no l'he vist més.

—Però, home! Aquest marxant és un perill. Imagina't que se'n va a l'altra banda i gira l'enginy contra nosaltres...

—Ca! No t'amoïnis. Els de l'altra banda perdran la guerra encara que facin miracles.

Pere CALDERS

NIT FINAL

Negra mar. Taverna i llit
dels estels abominables.
Les nits no són per als àngels.

Torneu-nos el paradís.
Mireu-nos els palmells amples
i les dents sense vernís.

Sang i sement. Font eixuta.
Llàgrimes d'aigua de pluja.
Mireu-nos l'orella gran.

Put la tenebra estantissa.
Les mares, martell en mà,
vetllen infants de terrissa.

Els tres àngels de la nit
juguen a cartes,
perden les ales
a la taverna dels sospirs.

Rialla de cec. Escuma
negra de mar. Nit final.
De minves morí la lluna.

PERE QUART

SIMPLES ESPLAIS

PRIMETS I ALEGRETS

Certes sensacions estomacals que la guerra ha posat de moda, m'han fet pensar en la conducta que, a mitja tarda, observava indefectiblement el meu estimat amic Saladrigues. Quan tocaven les cinc s'estirava el cap del cinturó, ficava el piu de la sivella un forat més endins i declarava: «Ja he berenat!» Ofereixo gratuitament al lector aquesta idea de berenar econòmic, suposant que no hagi arribat ja al moment anatòmic en què el cinturó ha d'ésser substituït pels elàstics. («Haureu de pagar el plus de luxe — diu amablement el botiguer—. Els elàstics són un luxe, és clar, perquè també us podeu aguantar els pantalons amb un cordill.» «O amb quatre dits — afegiu vós, tot convençut—. Es molt elegant; com si anéssiu a passar el rec.»)

Les necessitats de la situació tenen llurs desavantatges; tots els sabem bé prou i no cal insistir-hi. Però també se'n pot treure alguna cosa bona — la ciència, almenys, que ve de l'experiència. Ara, tothom diu que la cultura és un motiu de satisfacció. Ja veieu, doncs, que la primor també porta la seva part d'alegria.

Jo he après — poso per primer exemple — la diferència que hi ha entre saber una cosa i adonar-se'n de debò. Sabia prou que hi havia una llagosta voladora i voraç; que passava i ho deixava tot pelat. Tots ho sabieu, però ara ho heu vist. Passeu per davant d'una adrogueria, i un bell atzar pot fer que en aquell moment hi vegeu uns quants pots d'ametlles i avellanes torrades, un totxo de confitura i una safata de pastissets — d'aquells que, situats entre el pa i el brioix, us arrenquen els bitllets a grapats. Si voleu adquirir, no penseu res; llanceu-vos-hi. Si no, tanqueu els ulls un moment, només un moment; en obrir-los, veureu l'adrogueria plena de compradors — o més aviat compradores — que brunzen ensumant ametlles, avellanes, confitura i pastissets. Torneu a aclucar els ulls un altre instant, i ja no veureu res: compradors i gènere s'han esvaït. Aparadors i taulell són nus i pelats. Per tot queviure possible només queda el responsable rosegant la darrera avellana.

Si de tant en tant pesqueu un conillet — passeu la inadequada imatge — podeu aprendre que hi ha coses que pràcticament no tenen aturador, àdhuc després de mortes. Es clar que per a això heu de tenir una bona cuinera, ben entrenada a l'estalvi de circumstàncies. Avui surt un plat de conill. Saludeu, abrivats escuraossos! Demà sortirà un altre plat de conill, i tot el vostre interior es conhortarà amb el suc saborós que acompanyarà els talls saborosos. I demà passat la influència del mateix conill ja tan desfet donarà personalitat a un altre plat. I és possible que demà passat l'altre algun dels ossos més difícils d'escurar doni a un brou el seu gust deliciós. Encara hi ha qui parla del miracle dels pans i dels peixos. I el miracle del conill, què?

En aquest punt és obligat de dir alguna cosa sobre la formidable recuperació de prestigi dels naps. Tots els qui menjàvem distrets — oh, que bones estones que hem perdut! — gairebé ignoràvem l'existència d'aquesta meravella vegetal, que en mans d'una bona cuinera pot esdevenir diverses meravelles gastronòmiques. «Ah, ah! Quines patatetes fregides!» «No, home; són naps.» «Oh, oh! D'on has tret aquestes alberginies?» «No, home; són naps.» «I ara, què és això tan bo? Ja ho sé; són naps.» El nap s'ha reivindicat també en l'aspecte voluminós. No havíem quedat que un nap era una cosa menuda? Bé; aquests dies se'n veuen de tan enormes que fan caure assegut.

Com un avantatge de les necessitats del dia podem també posar les vocacions que ha revelat. Sé d'un minyó de catorze anys que ha resultat un meravellós repartidor del pa familiar. Calcula les parts, talla les llesques, afina els handicaps entre el tros més dur i el tros més tou, passa recomanacions sobre estalvi de la matèria amb vistes al caràcter dels plats que ha d'acompanyar. En fi, una organització que fa del tendre infant un responsable model, i això que té una gana!

Però les millors filigranes vocacionals són, naturalment, en aquesta qüestió dels proveïments i els àpats, reservades a les mestresses de casa en tant que cuineres. La paraula «bunyol» ha canviat el seu sentit figuratiu com a resultat de les delicadeses alimentàries que es poden fer amb unes pólvores insignificants. No cal que especifiqui de quina manera les fermes companyes saben donar cos i esperit als plats fets amb primeres matèries més consistents, ni com saben descobrir, per als nostres paladars, els gustos amagats en els indrets més estranys.

«L'altre dia — em deia un amic — em vaig emocionar amb la meva cuinera. Em presenta una truita i em diu: — A veure si sap de què és. — L'ou era sintètic, és clar; però hi havia, a més, una matèria que tenia un cert to vegetal. Si tastàveu la truita per la dreta semblaven espinacs; si per l'esquerra, escarxofes. Era, potser, d'escarola? A l'últim, cercant una cosa ben estranya, vaig dir: Es de fulles de rave. I ho creureu?...»

No calia que m'ho digués. Els seus ulls, brillants d'entusiasme, ho explicaven. La seva cuinera, com un polític genial, havia fet un gran plat agafant el rave per les fulles.

C. A. JORDANA

(c) Ministerio de Cultura 2006

STEPHANE MALLARME

La col·lecció «Oreig de La Rosa dels Vents» ha publicat, en la seva sèrie de lírics universals, una tria dels poemes de Mallarmé — Poemes, Sonets i Ventalls—, traduïts en prosa per Agustí Esclasans, a cura del qual han anat també el pròleg i la traducció. Esclasans, en el seu pròleg, ens dóna les dades biogràfiques d'aquest pur i altíssim poeta, i resumeix i interpreta, basant-se en textos de Remy de Gourmont i d'Albert Thibaudet, els punts principals de la seva doctrina poètica. Si sempre resulta absurd i poc menys que inútil traduir en prosa l'obra d'un poeta, l'absurditat i la ineficàcia culminen quan aquest poeta és Mallarmé. Limitem-nos a reconèixer la bona voluntat artesana — qualificar-la d'heroica, com ell fa, és potser excessiu — del traductor i a lamentar les errades, i no solament les d'impremta, sinó també les de traducció, que abunden en aquest volum (notem a l'atzar: *hagard*, traduït per *vagarós; moule* per *conxa* (?); *envers*, per *capper-avall; accable* per *afeixuga*); les ampliacions innecessàries («mullat amb el plor dels teus parpres» per *pleuré par tes paupières*) i supressions inexplicables (la de «*sans le vieux sanpurament poètic; les altres, d'ordre filosòfic. Aquelles, simultànies i inseparables de la inspiració, irrompen al contacte del vers; són clares i difícils com l'aire i com la llum. Però no pot resoldre's poèticament una dada que no ho sigui en ella mateixa; en aquest cas s'afegeix al vers un llast ideològic que li lleva claredat i ingravidesa. D'aquí neix la confusió del lector que sent el seu afany d'intel·ligència suscitat i suspès, al mateix temps, dintre l'asfíxia angoixosa d'una interrogació. La poesia de Mallarmé és clarissima; no ho és, en canvi, la seva filosofia. Podria aplicar-se a aquest poeta el que s'ha dit de Blake: «l'obscur en aquest cas no és el llibre sinó l'autor». «Potser el misteri és aquí massa fàcil per a poder-lo comprendre — diu un personatge de Poe, esperit tan pròxim a Mallarmé. En tractar d'aquest poeta no hi ha posicions intermèdies: o bé cal negar tot el que no sigui una musicalitat amable i confusa, o bé obstinar-se a desentranyar la seva poesia i treure-la a la superfície d'una prosa que, si ell hagués volgut, hauria adoptat inicialment com a mitjà d'expressió. Són molts els qui pretenen desxifrar els suposats enigmes i els secrets ocults de la poesia mallarmeana, aquilatar la seva sintaxi i la seva mètrica, tergiversar el sentit obvi dels seus poemes. Obliden aquests crítics que, no contents amb *sentir-ho tot*, volen *comprendre-ho tot*, les paraules de Mallarmé: «Per a comprendre els meus versos, cal llegir-los senzillament». I, encara, en últim terme, les que Valéry posa en boca de Mme. Teste: «Hi ha una bella part de l'ànima que pot gaudir sense comprendre». No vulguem resoldre, com si fossin mots creuats, les estrofes de Mallarmé. Acceptem l'autenticitat perfecta dels seus miratges, el seu encis — *incantatoire* — i limitem-nos a les aparences, que és en elles on trobarem l'essència mateixa d'una poesia que s'imposa per la seva claredat enlluernadora i sense secret.

Mallarmé ha estat destre a rompre la forma acostumada de la frase, a posar al servei del vers un llenguatge d'una ductilitat extraordinària. L'obscuritat i el pretès preciosisme mallarmeans, consisteixen gairebé sempre, en una simple inversió i en la utilització de mots escollits i sonors, però d'una exacta i adequada significació. La raó de la seva obscuritat, que ell s'esforçà a accentuar amb el seu propòsit obcecat de difumar, d'«afegir encara una mica més d'ombra», podem trobar-la en la seva afirmació: «Anomenar un objecte, és suprimir les tres quartes parts de la joia del poema, que està feta del goig d'endevinar a poc a poc; suggerir-lo, ve't aci l'ideal». I, portat per aquest afany, suprimeix verbs i preposicions, que només cal restablir per a comprendre: («*Un peu profond ruisseau calomnie la mort*»). Mallarmé ha estat, també, el reivindicador de la paraula. Com el nostre Maragall ha volgut *donner un sens plus pur aux mots de la tribu*. La sonoritat, la musicalitat dels mots, de llurs combinacions, han estat l'ideal suprem de la seva poesia, dominada tota ella per aquest neguit musical del vers, en una aspiració inassolible de «reprendre a la música el seu tresor». Com no podia ésser d'altra manera, però, li mancaren els elements lírics per a assolir d'una manera total l'objectiu que es proposava. I Wagner, de qui fou devot, el va fer dubtar de la literatura, de tal manera que, després d'haver escrit versos musicalment perfectes, més pel so que pel sentit, com:

«*L'angoisse, ce minuit, soutient, lampa-*
[*dophore...*»
«*Aboli bibelot d'inanité sonore...*»
«*Victorieusement fui le suicide beau...*»

en mostrà el desencis, en els següents versos de *Hommage*:

«*Notre si vieil ébat triomphal du gri-*
[*moire,*
Hiéroglyphes dont s'exalte le millier
A propager de l'aile un frisson fa-
[*milier!*
Enfuissez-le-moi plutôt dans une ar-
[*moire*».

I és que l'última realitat poètica és el conflicte insoluble entre un pretext filosòfic i una claredat sonora i diamantina que esdevé, a la vegada, impenetrable i translúcida.

* * *

Música darrera un paravent, la poesia meravellosa de Mallarmé ens arriba avui carregada de notes vaporoses del seu temps, amb ressons de Baudelaire, de Poe i de Yeats, en una exaltació magistral i freda del simbolisme francès i del romanticisme alemany.

«Heroi» anomenava Mockel aquest poeta, que ara venerem, salvat d'una existència àrdua. Espiral de cendra noble, inacabada, fallida, la seva obra té una importància màxima i és un exemple vivent per als poetes que puguin resistir-lo sense sucumbir. En reduir «a infinit l'atzar», que en *Un coup de dés*, subsistia i triomfava damunt la idea i en *Igitur*, simbolitzava el fracàs conscient i acceptat que fou la seva vida, Mallarmé ens llega a perpetuïtat la seva victòria pòstuma i la seva autèntica fisonomia definitiva, no com fou sinó com és: «*tel qu'en lui-même en fin l'éternité le change*», com digué ell de Poe i com es dirà — ara, ja, sempre — quan es tracti de definir-lo.

Lluís MONTANYA

STEPHANE MALLARME

tal», en el poema *Sainte*, per exemple), menys nombroses, amb tot, que les que podien trobar-se en la traducció dels «Petits poemes en prosa», de Baudelaire, pel mateix Esclasans, massa apressat o negligent. I a somriure, divertits, davant alguna de les afirmacions que en el seu pròleg fa aquest escriptor, amb la seva megalomania habitual, en defensar-se d'una pretesa *mala fama* de mallarmeà de què gaudeix, segons diu, dins la poètica de Catalunya.

* * *

S'ha parlat molt de l'obscuritat i de l'esoterisme de Mallarmé. En observar que la seva poesia no té la persuasió lògica d'un raonament discursiu se l'ha acusat d'hermètic i de sibil·lí. No creiem que per manca d'aquesta «lògica de la raó» la poesia pugui ésser qualificada d'obscura. La seva missió és molt distinta i unes altres, per tant, les seves prerrogatives. En la poesia trobem idees de naturalesa molt diversa: les unes, d'ordre

Carnet de les Lletres

■ *Per iniciativa de la Institució de les Lletres Catalanes els escriptors catalans que es troben al front, treballen temps ha a recollir i ordenar llurs notes de guerra, llurs fulls de dietari, materials que degudament seleccionats seran publicats i constituiran un document de gran valor per a l'estudi històric de la guerra.*

Per altra banda, la mateixa institució ha encarregat a diversos escriptors novelles on es reflecteixi la gran epopeia del poble, la qual, a dos anys de distància, ja va esdevenint matèria històrica i literària.

En aquesta empresa, d'innegable transcendència per a la vida de la incipient novel·lística catalana, col·laboren dos organismes de pura rel catalana i de nobles finalitats d'ordre espiritual: la Institució de les Lletres Catalanes i el Comissariat de Propaganda.

■ *Pròximament es concedirà el «Premi dels Novel·listes», corresponent a l'any* 1937. *Aquest Premi, instituït i subvencionat per l'Ajuntament de la nostra ciutat, per a la millor novel·la publicada durant l'any, per votació entre els novel·listes catalans, fou guanyat, l'any* 1935, *primer de la seva concessió, per Sebastià Joan Arbó, amb la seva novel·la* Camins de nit, *i l'any* 1936, *per Xavier Benguerel, amb* Suburbi. *Entre les novelles publicades l'any passat i que, per tant, opten automàticament al premi, figuren:* Apassionatta, *de Josep Sol;* Muralles de silenci, *de J. Roig i Raventós;* L'últim romàntic, *de Joan Cornudella;* L'arbre del bé i del mal, *d'Alfons Maseres;* Romanço d'amor i de guerra, *de Vicenç Prat, i* Entre l'amor i la guerra, *de Domènec Diumenge.*

PERE RIERA I RIQUER

El venerable poeta Pere Riera ha mort. Després del primer silenci, irromp amb veus diverses l'expressió adolorida dels qui compartiren amb fervor el seu culte a la poesia. Pere Riera, fill d'Esplugues, visqué sempre a Sants, i bona part de les manifestacions de cultura d'aquesta barriada van lligades amb el seu nom. L'any 1877, amb el Dr. Jacint Laporta, hi instauraven els Jocs Florals, el contingut dels quals era, encara, en aquella data, una cosa viva; car, altrament, Riera no havia estat mai «floralesc» en el sentit pejoratiu del mot. Més tard, havia de col·laborar en la fundació de «Els Segadors» i l'«Orfeó de Sants».

La vàlua de l'obra de Pere Riera — en l'aspecte qualitatiu, ja que quantitativament és més aviat escassa — no es pot plasmar en un arreplec de notes fetes a corre-cuita. Els inicis de la producció seva es troben en aquella magnífica revista d'esquerra anomenada *Joventut*. (Una amistat fonda lligava el poeta traspassat, amb Lluís Via, Martínez i Serinyà, i l'insigne traductor d'Horaci, Jeroni Zanné.) Aquelles planes, de jovenesa immarcescible, guarden el primer poema de Pere Riera, al volum de l'any 1902. En els anys 1903 i 1904 la producció ja s'espandeix en reiterats assaigs, i la personalitat poètica de Pere Riera resta des de llavors reconeguda. Els primers balbuceigs de la seva lírica són esclats de dolença per la sort del desvalgut: *La colla, Quadre d'hivern, El nyèbit, Funció benèfica, Ocells i pidolaires* i *La trista i llarga nit*, tots aquests poemes mostren dolçament les malaventures de l'infant que se sent abandonat en la indiferència i el traüt urbans. Més tard, Pere Riera esdevé el poeta de l'amor, i només en espaiades interrupcions recull l'anècdota o es complau a pintar les meravelles de la Natura, de la qual és observador expert.

La seva ploma llisca segura, però no fàcil. Impregnat del classicisme francès, té elegàncies que recorden els temps de Lluís XIV; barreja alhora, en l'alambi dels seus versos, finors de Garcilaso i ardors de Fernando de Herrera. Però — home intransigent, amant de la llibertat fins a semblar altiu — lluny de transplantar gràcies alienes, en crea, i sempre amb una força expressiva autòctona. Coincidint amb les darreres publicacions de *Joventut*, Pin i Soler fa estampar un recull de sonets d'autors catalans i assenyala a Pere Riera un lloc preferent. (*Sonets d'uns i altres*, J. Pin i Soler, 1904.) Apareix a *Lectura Popular*, a darreries del 1914, una nova selecta de seixanta dos sonets; bona part d'aquestes produccions era ja publicada; tanmateix és oferta amb vestidura més acurada: ha estat ennoblida amb arranjaments precisos. Pere Riba no creu en la maturitat sobtosa; treballa els poemes amb l'atenció del joier. Amb poques aportacions noves del tot, però assolint una fluïdesa i una correcció verament excepcionals en les depurades, apareixen,

PERE RIERA I RIQUER. 1862-1938
(Dibuix d'Almuni)

encara, dos llibres més: *Poesies* (1927) i *Amor foll, amatent, dolç...* (1934).

La poesia de Riera té moments d'un repòs paradisíac. N'és una mostra *El gorg* (sonet):

. . . . . .
«Quan en divorci amb la indiscreta
[lluna
damunt l'aigua camina la nit bruna
que ocells ajoca i ensomnia flòs,
s'ennegreixen del gorg les manses vo-
[res...
Gorg honest i tranquil! Sembla ales-
[hores
ull adormit de verge en sant repòs.»

De vegades aquesta placidesa adquireix modalitats horacianes, com en *L'any al camp* i *Passeig per Les Franqueses*. Del darrer poema, escrit en tercets alexandrins, extraiem l'acabament:

. . . . . .
«Més vet aquí el retorn a la planura
[mansa
on tinc el blanc casal. Migjorn triom-
[fa august.
Rodolen amb l'oreig onades de gau-
[bança
i del cor de la terra ix un alè robust.»

Riera, però, és un romàntic. Un romàntic que s'acosta al parnassianisme sense esdevenir-ne víctima; perquè ho és, pren, de vegades, un aire cavalleresc:

. . . . . .
...«Potser el vianant
exclami: «merescut és el repòs
dels qui moren del goig d'estimar
[tant».

(*L'aimant esgotat, sonet*, 1904.)

. . . . . .
«Per la més alta tinc de mes proeses
haver tornat d'amor a la fe pura.
. . . . . .
A la lluita d'amor, prenent branzida,
sense escut que m'empari vull llan-
[çar-me:
les ferides que sagnen són les bones.»

(*Reincidència, sonet*, 1904.)

De l'entusiasme brillant, ple d'iniciatives cavalleresques, davalla a la melangia més delicada. La melangia traspua sovint en els seus versos; la predisposició que hi mostra, condiciona, també, les seves traduccions de Copée, de Dant i de Grünn. Es pot copsar aquest matís espiritual a *Les flors de cera* i a *Foc en la neu*. El sonet *Moren les roses* acaba així:

. . . . . .
«Més vós la compadiu eixa fi prime-
[renca:
se us amaren els ulls, les vostres mans
[imploren,
i decanteu el cap com una flor que
[es trenca.
Sou rosa i teniu por perquè unes roses
[moren.»

Es ben conegut el sonet seu que comença així:

«S'han fos com flocs de neu
la verge i ma alegria;
rosers d'ufana breu,
floriren un sol dia.
La verge és qui em sap greu:
jo tant que la volia!»
. . . . . .

Jeroni Zanné a l'exemplar d'*Assaigs estètics* que dedicà a Riera, va escriure la següent dedicatòria: «A l'autor de *La verge és morta*, record afectuós...» Es refereix a aquest sonet.

Més tard veu la llum *La Poncelleta*:

. . . . . .
«Entre blandons l'han passada
carrè avall, aquest matí,
la poncelleta gemada
que no glatia per mi.»
. . . . . .

I descriu amb un accent commovedor (*El xiprer*):

«El meu jardí, reclòs de temps, tinc
[descurat;
l'ocell que hi feia niu sos dolços cants
[no hi porta;
no és lloc d'estar-hi a gust: hi esglaia
[més aviat
veure tant arbre sec i tanta fulla
[morta.»
. . . . . .

L'esperit té deixondiments passionals, i empès per ràfegues de sensualisme, dicta *Alba del Carnaval, Deliri del vell Faust* i *Visió d'un jorn d'estiu*. Tot amb tot, s'acosta de bell nou a l'amor més primitiu, i de la besada eròtica va al sospir. Riera devia creure, com Petrarca, que *Non sa come Amor sana e come ancide, — chi non sa come dolce ella sospira...* A *Els sospirs de Corina* els versos flueixen com una música:

«He interrogat aixi:
Què cal per abastar la millor flaire?
Aprofitar — m'han dit — això divi:
que un sospir de Corina solqui l'aire.»

No és el sospir, només, el que corprèn el poeta; també el simple alè: vegeu-ho entre veritables ressonàncies musicals:

«Un bell àngel aixi
ponderava la flaire
que m'inunda el jardí,
que sadolla el meu aire:
«Es del cel, tanmateix,
una flaire tan fina».
«No — li he dit—; ella neix
de l'alè de Corina.»

Adhuc es desdibuixa, en l'amada, la materialitat mundana, i tota ella esdevé flaire:

. . . . . .
«Per desertes afraus mon cor camina;
per topants inclements mon cor s'a-
[tansa
a beure uns glops de vostra olor di-
[vina.»

Per aquests viaranys el poeta arriba a una puresa inefable; més enllà de Petrarca — el Petrarca de les voluptats excel·lides—, s'acosta al platonisme d'Auziàs Marc i, sobretot, a les finors immaculades del Dant de la *Vita Nuova*. Això esdevé, per exemple, en els dos sonets *Llanguiment* i *Virginitat*.

Tota lloança que volguéssim tributar al nostre poeta, restaria encarcarada de retoricisme i d'inútils afectacions al costat de l'elogi simple, transparent, que posà un literat en la lletra que adreçà a Riera regraciant-lo i felicitant-lo pel darrer volum: «¡Com fruiria el nostre enyorat Zanné llegint el vostre admirable llibre! Jo me l'aprendré de cor». ¿Què millor pot esperar un poeta, dels seus amics? Per gaudi nostre la mort ens l'arrabassà sense sotmetre'l als rebrecs d'una ancianitat eixorca.

«Feliç qui abans d'alçar la funerària
[llosa
sent encara el perfum de la primera
[rosa».

Pocs dies abans d'abandonar-nos, el septuagenari de barba blanca, Pere Riera, escrivia encara les darreres poesies del manuscrit inèdit «*Clarianes de Suburbi*».

Francesc MASCLANS

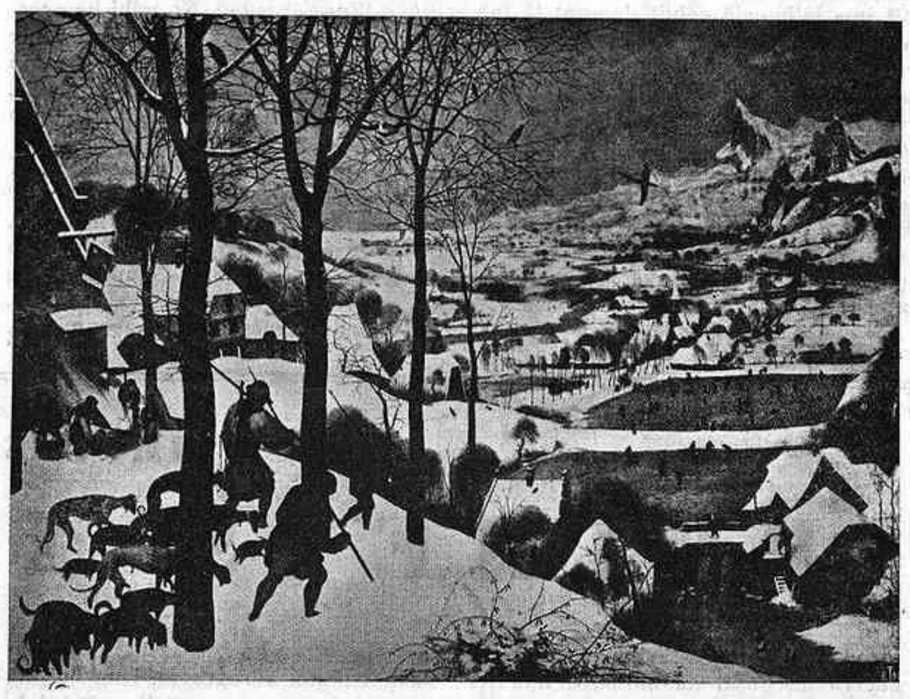

BREUGHEL. CAÇADORS SOBRE LA NEU

BREUGHEL (de René Verboom)

Aquest hivern gris-blau, torrat i enterc, i la nevada
que juny Brabant al cel, i tot aquest cabal
de plans reconstruïts per l'angle visual,
les ratlles netes, la llunyania disgregada:
geometria estranya — això és Breughel. I és ell,
gambant pujol amunt i fent mil joglaries
amb aquest paisatge que té embruixat; i és ell
qui fixa el moviment perquè les llunyanies,
les teulades, i el gel, com una ungla escarit,
s'equilibrin de sobte dins son joc reeixit.

Tres arbres espigats, dos colls encabritant-se
i uns gossos esmarrits de no haver escurat res
si no és un tros geliu dels tolls, que la puixança
del desembre feiner ha llescat i sospès;
i els borrallons, els borrallons de la nevada que s'atansa;

i el braser sota un porxo, que el camperol aviva,
i aquest poblet rojal i bru, trencat de blanc,
i el corb que ja presigna el monoplà damunt l'activa
fuga i relleu de tanta perspectiva,
i els homes rabassuts amb la botija al flanc...

Aquest hivern juxtaposat dins ma retina,
asprament resumit, aquest hivern clavat,
sou vós, oh Pere Breughel; sou vós, reencarnat
pel mirar dels meus ulls, pel cor calent dins de ma sina,
perquè estimo el mateix pais que heu estimat.

Josep LLEONART, trad.

(c) Ministerio de Cultura 2006

UN POEMA DEL MAR

No podia, sense una dolorosa malenconia, separar-me d'aquest mar tan monstruosament seductor, d'aquest mar infinitament variat en la seva esgarrifosa simplicitat, i que sembla contenir dins d'ell, i representar, pels seus jocs, les seves actituds, les seves còleres i els seus somriures, els humors, les agonies i els èxtasis de totes les ànimes que han viscut, que viuen i que viuran.

(BAUDELAIRE.)

Fa molts dies que teníem vius desigs de parlar d'un film americà que recull un poema de la vida del mar, un poema ritmat amb estrofes fetes d'imatges d'escuma, d'onades i de núvols. Teló de fons de blancs i grisos, davant del qual es mouen uns personatges que tenen sentor de quitrà i salobre. Una pellícula que porta a l'arxiu del celluloide una de les millors novelles de Rudyard Kipling, i on el famós escritor anglès dels Llibres de la Jungla descriu les aventures d'un minyó mal criat i volenterós — interpretat pel petit artista Freddie Bartholomew — aviciat per l'ambient de noi ric i afalagat, i que el destí posa al costat d'uns mariners ardits, forts i nobles dins el ventre de fusta d'una nau pesquera: la goleta «*We're here*». Dins d'ella — més ben dit, damunt la immensitat del mar—, de cara a tots els vents que fan tivants les veles apedeçades del vaixell, mentre la pell es colra, i l'esperit es defineix i s'afina, va forjant, com amb cops del mall invisible de les onades, un altre caràcter més humà i més conscient, com a imitació dels «*seus jocs, les seves actituds, les seves còleres i els seus somriures*».

A poc a poc, però amb el segur i creixent progrés que dóna la continuïtat i l'encert, veiem com les grans productores cinematogràfiques cerquen, en primer lloc, per als seus films el caliu de sentit humà, a través de versions que portin al llenç les millors obres literàries del món. Cada dia és més selecta la tria, i fins gosaríem dir que, per aquest mateix motiu, es fa doblement difícil l'encert de l'elecció. El nom de «*Captains courageous*» porta, doncs, a la llista d'adaptacions literàries de qualitat un nou títol, prou interessant perquè li dediquem per enter el nostre comentari d'avui, que es converteix en toc d'atenció per als aficionats al cinema.

Res no hi fa que encara no sapiguem quan podrem fruir del goig de les seves imatges, que unes fotografies magnífiques ens avalen ja com un veritable bon film. Tenim prous dades de valor per saber que es tracta d'una obra digna, de les que mereixen un lloc destacat dins la cinemateca artística.

Som poc amics de prodigar qualificatius, de qualsevol mena que siguin, a cap producció, abans de visionar-la; però no hi ha dubte que, en certes ocasions, aquells que estem enverinats per la dèria del celluloide — especialment ara, que prou pena tenim a cercar, inútilment, la major part de les vegades, un bon film antic per a revisionar-lo—, esperem amb delit aquelles notícies o avenços que ens permetin conèixer, sols sigui per referències, les darreres novetats més destacades que es projecten als cinemes de l'estranger, amb aquella esperança lògica de poder, en un demà no llunyà, situar-nos davant les nostres *pantalles* d'argent, avui una mica oxidades...

La realització cinematogràfica de «Capitans intrèpids» és la plasmació en imatges d'aquella obra, de Rudyard Kipling, que descriu la vida agitada dels mariners i pescadors que viuen la seva vida difícil d'herois en lluita constant amb el mar, a les aigües pes-

RUDYARD KIPLING

queres de Terranova, robant amb destresa i valentia la riqusa del peix, portant-nos a la *pantalla* les típiques escenes de la pesca del bacallà a tot el llarg de la costa del Nord de l'Atlàntic, des de Nova Escòcia fins a Boston, afrontant-se amb les fúries magnífiques del mar i del temps.

Es curiós de saber que fou el capità George W. Eldridge qui va donar a Kipling les dades tècniques per a traçar les més interessants descripcions marineres del llibre, i que en el petit port de Eeast Gloucester hi ha una barca amb el nom de «*I am here* (Sóc ací)» que, sens dubte, dóna al gran escriptor la idea de nomenar «*We're here*» (Estem ací)», la que figura en la seva novella.

FOTOMUNTATGE QUE CONTE ALGUNES DE LES MILLORS ESCENES DE «CAPITANS INTREPIDS»

El nom de Víctor Fleming no necessita de presentació. El seu historial de bons films dóna lloc a certes seguretats en judicar la qualitat d'aquesta nova producció. Els intèrprets que donen vida als personatges cantelluts i humans d'aquesta història, mereixen l'enumeració, començant pels dos actors més petits en anys, que són: Mickey Rooney, com a «Dan», fill del capità Disko, i Freddie Bartholomew, com el fill de l'acabalat Harvey. Lionel Barrymore, el característic vell, de mirada dura i gest més dur encara, és el capità Disko, i el sobri actor Spencer Tracy dóna vida al mariner brau i bo «Nanel», seguits d'un estol d'artistes, tipus extrets curosaments de l'ambient mariner, i que durant cinc mesos varen viure el meravellós viatge que descriu Kipling en la seva narració.

Podríem recórrer a una descripció extractada de l'argument de la gran novella de Kipling per tal de donar una idea més interessant del que serà aquest film; renunciem, però, a aquest fàcil triomf, i sols intentarem de recollir la lliçó intima que comporta la transformació de l'ànima de l'infant Harvey, en passar de mans d'uns pares despreocupats a enfrontar-se amb la vida dura, tanmateix senzilla i neta, d'aquells mariners que cada dia veuen sortir un sol nou, i que senten al voltant d'ells la carícia suavissima de la boira grisa, que tanca i sedueix, com si volgués embolcallar-nos amb la penombra que dóna fi a la llum de cada dia.

El darrer tribut d'homenatge a l'ésser que ha volgut tenir per tomba la immensitat de les aigües tumultuoses, «*d'aquesta mar tan monstruosament seductora, d'aquesta mar infinitament variada amb la seva esgarrifosa simplicitat*», és una escena que reflecteix l'emoció d'un costum de la gent de mar que vol llençar la corona de flors damunt la seva superfície llisa, com missatge del record perdurable que en vida van saber fer dins del nostre cor els éssers bons i nobles. Cadascú llença al mar les seves flors i per un moment suren com amanyagant l'aigua. Uns segons més tard prenen rumb al desconegut, i la cerimònia anual de record als pescadors que no tornaran mai més, ha finit; però els ulls dels seus companys i éssers estimats tenen el tel aquós d'unes llàgrimes que, rebels, rodolen cara avall lentament i silenciosa...

Emili CALVO I LAPLANA

EL TEATRE DE GABRIEL D'ANNUNZIO

La mort de Gabriel d'Annunzio ens ha sorprès com l'evocació d'un fantasma. Feia temps que Gabriel d'Annunzio, literàriament se sobrevivia. Feia anys que no trobàvem el seu nom ni en els programes teatrals, ni en els catàlegs de llibres nous; feia temps que el seu retrat mefistofèlic no apareixia en les revistes. Qui ho diria avui que era un dels homes que havia fet parlar més d'ell, que a moments havia centrat l'interès o, si més no, la curiositat de tot Europa; que n'havia estat tingut per un dels primers artistes. Tota mena de rumors, d'ecos, d'anècdotes, de xafarderies corrien sobre la seva persona. Des dels seus amors, fins a les seves corbates o a les seves col·leccions de gossos, tot era objecte de curiositat per als seus cronistes. Mestre del reclam, ella sabia excitar, nodrir aquesta curiositat. Tenia per a això un geni histriònic, un temperament de cocota. Eren contades d'ell aventures que, dintre la gravetat dels dies que vivim, ens semblen d'una frivolitat gairebé repugnant, però que en el clima més banal d'abans de la guerra europea apareixien com meravelloses. Hom explicava aixi que es banyava al mar muntat en un cavall blanc i que a la sortida l'esperava una dona de beutat meravellosa amb una túnica de porpra desplegada. Separant, però, tot el que hi hagués de pura ximpleria, de reclam en aquestes anècdotes, el cert és que la seva vida ens apareix voltada de riquesa, d'un luxe teatral enlluernador, plena de complicacions i preocupacions esteticistes. El desig, posat de moda per Wilde, de «viure en bellesa», l'obsedia.

Tot el que hi ha de fals, de buit, de decoratiu, d'artificiós en la seva vida repercuteix i es reflecteix en la seva obra. La fa desviar del que hauria pogut ésser, de les seves narracions populars, del seu «Giovanni Episcopo», tan a la vora dels humiliats i ofesos de Dostoiewski, fins de les seves narracions de S. Pantaleone, tan punyentment evocadores. Fa negar la seva inspiració en un retoricisme classicista, en un historicisme estetitzant.

Poeta essencialment, poeta i novellista, és natural, tanmateix, que la brillantor de l'escenari, que el relleu que presta l'escenari als que hi pugen, l'atragués. Les seves mateixes novelles, amb les seves descripcions detallades, artificioses i decoratives ¿no tenen ja molt d'escenaris? A l'escenari hi portarà aquest gust decorativista, el seu classicisme d'imitació greco-romana, les seves dèries estetitzants i historicistes. Tot i que ningú no podrà negar que les seves creacions són sovint originalissimes, que el seu verb és d'una puixança meravellosa, el cert és que la tramoia l'ofega. Les seves tragèdies són sense atmosfera. L'aire és substituït per les draperies, per les porpres brillants, i els seus personatges, molt decoratius, però generalment exangües, són més propis que de l'escena, d'un tapis o d'una vidriera. Però el pitjor són els temes. Els temes mancats de tota simpatia, de tota solidaritat humana, responen a la buidor de la vida de l'artista, als seus propis conflictes artificials, i, en el fons, morbosos. Recordeu, si no, la famosa trilogia de «Les victòries mutilades». En la «Gioconda» es proposa el tema, que avui revoltaria, de si l'artista no està per damunt de les condicions ordinàries de la moral, de si no basta que produeixi una mica de bellesa perquè tot li hagi d'ésser perdonat. En la «Glòria» exposa l'atracció fatal que la glòria, com una dona d'una beutat i d'una sensualitat meravellosa, exerceix sobre els artistes. En «La città morta», la més farcida de literatura falsa de les seves tragèdies, la tràgica influència de la descoberta de les fatalitats antigues, en la vida actual.

GABRIELE D'ANNUNZIO. 1863-1938

Es bo de recordar potser que d'Annunzio es revoltà contra els crítics, als quals no van plaure del tot aquestes tragèdies. Que prengués contra aquests «esclaus embriacs» com els anomenava, aires de domador de circ. Tanmateix uns anys després escriu «La Figlia di Iorio», on diríeu que s'esforça amb encert a superar totes les falles del seu teatre. Torna a l'agre de la terra, a la vida primitiva dels pastors dels Abruzzos, i amb llurs supersticions, amb llur sensualitat animal, faunesca, a desgrat del lirisme i de la retòrica que no acaba d'abandonar, basteix una tragèdia rústica i poètica, d'un realisme impressionant. Ell se n'adona prou i més endavant encara intentarà reverdir aquest èxit, i unint la seva inspiració pastoral de les seves tragèdies, amb les dèries classicistes, escriu «La Fiaccola sotto il moggio», la que resta més a la vora dels grecs.

El nacionalista fervent que havia d'esdevenir d'Annunzio, no té prou entre tant amb la glòria que podia oferir-la Itàlia i el seu propi idioma. Vol esdevenir cosmopolita i cerca la plataforma de París i escriu i fa representar en francès, en un francès arcaïtzant magnífic — un crític el qualifica d'Hugo napolità — el «Martyre de Saint Sébastien». L'èxit de d'Annunzio és en aquella època cosa certa, i, si no la glòria, la seva consideració intel·lectual és enorme. Tanmateix no aconsegueix la glòria d'influenciar París, d'influenciar la literatura francesa. El millor de la influència de d'Annunzio, que és la d'estendre el domini musical i pintoresc de la prosa, de fer-la esdevenir una matèria plàstica, els francesos ho havien aconseguit ja abans que ell, i sense excessos tan perillosos, amb Chateaubriand i Flaubert. París, el teatre de París sobretot, que havia ja absorbit impunement metzines com les de Wilde, restà del tot immune als tòxics — poc virulents en el fons — de la literatura d'annunziana. On la influència de d'Annunzio ha estat evidentment més forta, tot i el menyspreu que ell en alguna ocasió va complaure's a expressar, és a l'Amèrica del Sud. L'abundància i el barroquisme de d'Annunzio lliguen amb el clima, i el colorisme, i la dolçor tropicals. A Espanya mateix és pels camins d'Amèrica que li arriba aquesta influència. Rubén Darío, amb tants d'aromes i de fruits tropicals, la hi porta. I Valle Inclan, americà d'adopció, l'absorbeix. Els seus «Esperpentos», sobretot, ¿no són un ressò afortunat de «La Figlia de Iorio?

Sovint ha estat retret a d'Annunzio que s'hagi venut al feixisme. Venut? Caldria examinar si no són les idees i els sentiments que tota la seva obra traspua, el que l'hi ha impulsat fatalment. El seu gust classicista, historicista, el seu sentiment pagà de la vida, la deshumanització del seu art, la seva tendència vers els conflictes artificials, que l'aparten del poble i dels dolors del poble, fins una vida tan diferent dels veritables creadors moderns, des de Balzac a Dostoiewski, tan gràvides de sofriments i d'angoixes, ¿no l'havien d'empènyer fatalment vers el feixisme? ¿No en va ésser en molts aspectes el precursor? ¿No ha estat el primer aviador feixista, el primer aviador italià que ha anat a metrallar ciutats estrangeres? ¿No inicià, amb l'ocupació militar de Fiume, la política dels fets consumats?

Domènec GUÀNSE

LES ESTRENES

EL CASAMENT DE LA XELA

Amb «El Casament de la Xela», Premi Iglésies 1936, entra a l'escenari del Teatre Català de la Comèdia, una alenada de joventut. Quan la vellesa, emparant-se en uns noms que formaren època, amenaçava destruir l'esperit novell del nostre teatre, arriba a l'escenari del teatre de la Rambla, «El casament de la Xela», obra de joventut, obra simpàtica, veritable pinzellada de color, que ve a remoure les aigües somortes de la tradició.

Benguerel, rejovenint la concepció històrica del colorisme teatral, ha traslladat a l'escena, amb la bigarrada policromia de múltiples variants, una sèrie de figures profundament humanes que tenen lligada llur existència al vaivé del seu raval. Poema de suburbi, que té com a marc els sorrals d'una platja barcelonina — la del Poble Nou—, recull l'ambient que domina els suburbians i que els converteix en cos del paisatge.

En «El casament de la Xela», obra de pintor que ha copsat la peculiar psicologia del paisatge i dels homes que en són l'ànima, concepció estilitzada del drama de raval, tot pren un aire poemàtic, no precisament perquè l'autor hagi volgut cobrir el cos adolorit dels seus personatges, amb vestimentes purament concepcionals, sinó perquè a través de la transplantació de la realitat a l'escena, s'ha pogut adonar del fons de simplicitat i de bellesa — simplicitat externa i bellesa interna — que hi ha en cadascun d'ells, àdhuc en aquells que, més rebecs, creuen ésser diferents del que són, en realitat.

No hem de cercar, en els personatges que juguen «El casament de la Xela», el drama excepcional de llur vida. Benguerel ha sabut dibuixar justament el món que, en les barraques miseres de la platja poblenovina, acull la tragèdia mínima de Xela i d'Andreu, d'Amèlia i d'Oscar. Es, doncs, responent al pla concepcional de l'obra, que en el curs d'«El casament de la Xela», no es planteja cap problema transcendent, ni es cerquen solucions substancials d'ordre psicològic. Benguerel ha escrit una comèdia amable, simpàtica, plena d'accents lírics i sublimitzada pel fons poètic dels personatges que es mouen entorn d'ella.

Els caràcters no són dibuixats de manera epidèrmica. En el curs de l'acció, els alts i baixos passionals es succeeixen en progressió ascendent. Hi ha topades sentimentals que arriben a l'ànima dels que en són protagonistes i que transcendeixen a través d'un llenguatge pintoresc i polit, poetitzat, que escampa per l'ambient corprenedors accents lírics. Hi ha moments de joia interna que, en endolcir la vida dels animadors del paisatge, arriben fins al públic amb subtilitat corprenedora. Però, en uns moments i en els altres, l'observació de l'autor resta aprofundida fins a l'ànima dels qui en són protagonistes. No hi ha reaccions sublims — encara que com a tal pot ésser considerada la reacció final de Xela — perquè la sublimitat escapa al tarannà i a les peculiaritats anímiques i psicològiques dels personatges que les viuen; però cadascun dels tipus que Benguerel ens presenta, l'ha estudiat per fora i per dins i del contrast n'ha tret els personatges humans, humanissims, d'«El casament de la Xela».

* * *

Els personatges d'«El casament de la Xela», units, donen vida a un món que es desenvolupa lliurement en les barraques misèrrimes que tenen clavats llurs fonaments en els sorrals de la platja poblenovina.

Diàleg fluid, sensible o fort, sempre sentimental — en el sentit expressiu dels sentiments humans—, arriba a l'ànima de l'espectador, el qual segueix, amb interès creixent, el curs de l'obra. Cap d'ells no se sent dominat per una parla manllevada. Es ell mateix qui s'expressa, encara que en la seva expressió hi hagi un alt sentit poètic, i un profund accent líric.

Pintura de raval, les coloracions tenen tot l'ambient del suburbi que ha servit de tema a la pintura. Per això Ramon Calsina, el pintor poblenovi, que porta a l'ànima les emanacions espirituals del seu barri, ha pintat uns decorats que ambienten perfectament «El casament de la Xela» i que lliguen el color extern del paisatge amb l'ànima dels personatges. En aquest cas, es pot dir que Benguerel i Calsina s'han compenetrat amb tal precisió, que la pintura externa — el decorat — concorda perfectament amb la pintura interna, que és, com ja hem assenyalat, el drama conjunt — drama malgrat tractar-se de reaccions epidèrmiques— que viuen els personatges d'«El casament de la Xela».

Cal destacar la realització perfecta que de les pintures de Calsina ha fet l'escenògraf Batlle i la bellesa dels figurins que han servit per a donar realitat hegemònica a les figures de la comèdia.

* * *

Abans d'analitzar el treball de conjunt dels actors i actrius que interpreten «El casament de la Xela», ens cal concretar el següent: l'ambient i la vida dels personatges és realista, profundament sentida i extraordinàriament humana; però aquesta realitat humana, aquest sentiment intern, aquesta expressió localista troben, en el lirisme de Xavier Benguerel, accents que sensibilitzen, encara més, el conjunt escènic de l'obra.

Des d'aquest punt de partença, elevant-nos en la concreció interpretativa de cadascun dels actors, direm que Maria Vila excelleix a donar vida a una Xela amorosa que sensibilitza la seva existència amb un desig maternal perfectament normal; que Pius Daví fa un Andreu vacillant davant l'amorosiment d'Amèlia i el record i la tendresa de Xela; que Angela Guart i Gimbernat creen la xafardera Antònia i el malcarat, però bonissim, Maurici, i que tota la resta de la companyia — senyores Bové, Ferrandiz, Morera i Baró i senyors Torner, Gener, Cabré, Duran i Galceran — arrodoneixen el conjunt de tal manera que no vacillem a afirmar que «El casament de la Xela» és una de les obres més ben interpretades que hem vist representar, en el curs dels anys, pels escenaris catalans.

Manuel VALLDEPERES

(c) Ministerio de Cultura 2006

COPS DE BEC

REINCIDENT

—Ara vull donar-me d'alta.

—No m'«atrabalis», home, no m'«atrabalis»!

DE MADRID A LA GLORIA

No coneixem, encara, a l'hora d'escriure aquest «cop de bec», el nom de l'autor ni el títol del darrer llibre que ha vist la llum pública a Madrid sota la metralla dels obusos alemanys.

Sabem, però, que es tracta d'un tractat sobre la vida dels àngels, escrit per un clergue.

L'autor és un capellà madrileny, o almenys vei de *«la villa del oso y el madroño»*, que comença a escriure sobre la vida dels àngels abans de la sublevació dels generals traïdors d'Espanya i de la invasió d'Espanya pels generals, no menys traïdors, d'Alemanya, i que ha pogut — admirable desmentiment — enllestir l'obra ara en plena guerra, a Madrid mateix, car encara no se n'ha mogut.

—Això és, si més no — ens deia el que ens ha contat el fet—, una nova demostració que encara podem dir com deien els madrilenys abans:

—*¡De Madrid al cielo!*

La frase és emprada ensems com a disculpa d'una tàctica criminal pels salvadors cristians de la civilització occidental que bombardegen santament i quotidianament la capital de la República invencible!

«ABANDONADA EN SU NOCHE DE BODAS»

Al Teatre Català de la Comèdia s'ha estrenat la comèdia catalana, en tres actes, de Xavier Benguerel, l'autor habitual dels Meridians de MERIDIA, titulada: «El casament de la Xela».

La nit de l'estrena, «per causes alienes a la nostra voluntat», com es diu de vegades, només varen ésser estrenats els dos primers actes — llegeixi's el primer i segon — dels tres de què consta l'obra.

Algú ha fet, a propòsit del cas, una frase nova d'una vella, que ha fet fortuna.

—La Xela, pobreta, diuen que digué el comentarista esmentat, ha estat *abandonada en su noche de bodas*.

Aclarim que es tracta del títol d'una novella d'aquelles *por entregas*, que us deixen anar de tant en tant per sota la porta del pis, quan esteu més confiats, i que després us passen a recollir, quan encara no us heu adonat que la teníeu a casa.

TEATRE EN «CUBETS»

Un presumpte concursant a les ja famoses guerrilles teatrals que prepara el Consell Nacional del Teatre per a una pròxima i ensems tardana campanya d'agitació teatral als fronts i a la reraguarda, demanava precisions i detalls característics d'aquesta nova modalitat escènica, en la qual l'incipient vol provar fortuna.

L'interpellat respon:

—Es quelcom de teatre intens, condensat, ràpid, sintètic i emotiu, fàcil i substanciós.

—Si, vaja — comprèn el presumpte concursant—: una mena de «Caldolla de Talia».

—Exacte! Com si diguéssim *Teatro en cubitos*.

—Entesos!

ESCEPTICISME

La premsa barcelonina prodiga elogis a l'organització de la defensa passiva en una ciutat catalana.

—Els elogis periodístics — comenta un lector escèptic—, estan en raó directa de les atencions prodigades abans del part literari: un vi d'honor, engendrarà quatre ratlles; un xampany, un quart de columna; un lonx, mitja columna; un àpat, una columna sencera...

EL BAROMETRE DEL SENSACIONALISME

Els que voldrien una pau d'aquelles que el poble no vol, procuren ara, sornegueram ent, atrinxerar-se i confondre's entre els que enyoren la pau i ara fan la guerra que altres ens han fet fer, però que la fan honestament i entusiàsticament.

—*Yo me acuerdo* — deia un madrileny d'aquella arcàdia—. *qué era Madrid hace diez años.*

—Vostè no s'atreveix a declarar d'altra manera més sincera, que enyora la dictadura.

—*¡Hombre!*

—Sí i ho fa com pot. No pot glossar el dictador i glossa la data.

—*Recuerdo que entonces los vendedores de diarios voceaban: «El Imparcial, con la crítica de Enrique de Mesa».*

—Quins temps aquells, oi?

—*Sí!!!*

—Que han portat aquests!

TABU

Parlaven dels molts temes que actualment són tabú i d'aquells altres que la discreció voluntària els fa tabú de bell antuvi.

—I què vol dir tabú ?

—Tabú és un «fetitxe».

—I per què diuen: això és tabú?

—Es diu quan es tracta de quelcom insuportable o inconvenient.

—Així, com és que hi havia un perfum que es deia tabú?

—Perquè s'usava molt poc.

—Que era dolent?

—No; era molt car!

UN «CASTIGADOR» INTEL.LECTUAL

Una damisella de cabell platinat, acaba de sortir d'una perruqueria ostentant una flamant i novella permanent.

Un admirador seu — amateur en sintaxi germanòfila, potser? — amb ganes d'enlluernar-la més encara, li diu a cau d'orella, amb estudiat èxtasi, el següent adjectiu:

—Lentiplàsticocromocolielèctricoserpentigràfic!!

A BURGOS

—Ai! El nostre esdevenidor és negre.

PAU I PERE, PER GUASP

—Però, això és un robatori!

—No és per a mí. És que me l'ha demanada Mussolini.

AL CAMP FACCIÓS

—Ha prosperat molt, aquesta.

—Li han posat un duar.

PROFESSIONAL

—S'ha donat de baixa.

—Com que és metge, tota la vida farà el mateix: altes i baixes.

(c) Ministerio de Cultura 2006